

”JA SAIS OLLA RAUHASSA”

Päiväkodin muokattu oppimisympäristö ja toimintakulttuuri lasten kertomana

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen

kevät, 2020

Tarja Honkaharju

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtaminen (YAMK)
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, Visamäki

Tekijä	Tarja Honkaharju	Vuosi 2020
Työn nimi	”Ja sais olla rauhassa” Päiväkodin muokattu oppimisympäristö ja toimintakulttuuri lasten kertomana	
Työn ohjaaja	Outi Välimäki	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössäni tutkin, kuinka lapset kokivat muokatun oppimisympäristön päiväkodissa oman toiminnan ja osallisuuden näkökulmasta. Tutkimuskohteena oli päiväkotiki, jossa tehtiin oppimisympäristön muutos pedagogisen tila-ajattelun suuntaan. Lähtökohtana muutokselle on ollut vuonna 2018 voimaan tullut varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka kiinnittävät huomion päiväkodin pedagogiseen oppimisympäristöön.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada lasten ääni kuuluviin. Tutkimusaineisto hankittiin haastattelemalla seitsemän viisi-kuusi-vuotiasta lasta kahdessa ryhmässä. Lapsilta kysyttiin heidän mielipidettään uudesta oppimisympäristöstä, ja heidän toiveitaan ja ehdotuksiaan sen kehittämiseksi. Tutkimus oli laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin kategoria-analyysiä.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että lapset kokivat toiminnan uudistetussa oppimisympäristössä hyvänä. Tutkimustulosten mukaan lasten osallisuutta oppimisympäristön suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutumisessa tulisi huomioida enemmän. He pitivät kasvattajien ja huoltajien tukea tärkeänä varhaiskasvatuksen toiminnassa ja korostivat mahdollisuutta rauhoittumiseen päiväkotipäivän aikana.

Avainsanat Varhaiskasvatus, oppimisympäristö, toimintakulttuuri, osallisuus

Sivut 48 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Master's degree in Management of Health Care and Social Services
The Hämeenlinna University Center

Author	Tarja Honkajarju	Year 2020
Subject	"May I have silence" Customized learning environment and cultural activities in early childhood education, told by children	
Supervisors	Outi Välimaa	

ABSTRACT

In my thesis, I examine how children experienced a modified learning environment in kindergarten from the perspective of their own activities and inclusion. The object of research was a kindergarten, where a change in the learning environment was made in the direction of pedagogical spatial thinking. The starting point for the change has been the Early Childhood Education Act, which entered into force in 2018, and the foundations of the early childhood education plan, which draw attention to the kindergarten's pedagogical learning environment.

The aim of the study was to make children's voices heard. The research material was obtained by interviewing seven five- to six-year-old children in two groups. Children were asked for their opinion on the new learning environment, and their wishes and suggestions for its development. The research was qualitative. Category analysis was used to analyze the research data.

The results of the study showed that the children felt that the activity in the renewed learning environment was good. According to the research results, the involvement of children in the planning, assessment and implementation of the learning environment should be taken into account more. They considered the support of educators and caregivers important in early childhood education activities and emphasized the possibility of calming down during the daycare day.

Keywords early childhood education, learning environment, activity culture, participation

Pages 48 pages including appendices 2 pages

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA	2
2.1 Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö	3
2.2 Päiväkodin toimintakulttuuri	4
2.3 Lapsen osallisuus.....	5
2.4. Leikki lapsen oppimisen mahdollistajana.....	6
2.5 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	7
2.6 Päiväkodin oppimisympäristö	8
2.6.1 Fyysinen oppimisympäristö.....	8
2.6.2 Psykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö	9
2.6.3 Emotionaalinen ja kognitiivinen oppimisympäristö.....	10
2.7 Tila-ajattelun ja toimintakulttuurin muutos päiväkodissa.....	10
3 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	11
3.1 Koulun avoin oppimisympäristö	11
3.2 Päiväkodin tilat työntekijöiden ja arkkitehdin näkökulmasta.....	12
3.3 Työntekijöiden kokemuksia oppimisympäristön muutoksesta päiväkodissa...	13
4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	14
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	14
4.2. Laadullinen tutkimus.....	14
4.3 Lasten ryhmähaastattelu	15
4.4 Tutkimusaineiston hankinta.....	16
4.5 Katteoria-analyysi analyysimenetelmänä.....	17
4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	18
4.7 Tutkimusanalyysin toteutus	19
5 TUTKIMUSTULOKSET	20
5.1 Tilat ja kalusteet	21
5.1.1 Ne on isommille vähän sopivimmat	21
5.1.2 Nää tilat on aika kivoja	23
5.1.3 Sais olla rauhassa.....	25
5.1.4 Jos kirjasto ois kabinetissa vois lukee helpommin	26
5.2 Toiminta ja sen valinta	26
5.2.1 Sitte pitää aikuisen valita se leikki.....	27
5.2.2 Päästään nopeemmin.....	29
5.3 Lapsiryhmät.....	30
5.3.1 Viskarit on isojen ryhmä	31
5.3.2 Viis päivää on sama aikuinen ryhmässä	31
5.4 Yhteiset tapahtumat	32
5.4.1 Mä tykkään niist yhteissynttäreist	32
5.4.2 Vanhempaintoimikunta tekee kaikkea hauskaa lapsille	33

6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	34
6.1	Uudet kalusteet ja muokatut tilat toimintaan innostajana	34
6.2	Mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen	35
6.3	Aikuisjohtoista, lapsilähtöistä vai molempia?.....	37
6.4	Yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä.....	40
6.5	Lasten näkemys asemastaan muokatussa oppimisympäristössä	41
7.	POHDINTA.....	41
	LÄHTEET	44

Liitteet

Liite 1   Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on ollut yhteiskunnallisesti esillä viime vuosina ehkä enemmän kuin koskaan. Jopa aiheesta kiinnostumaton on todennäköisesti törmännyt mediassa keskusteluihin varhaiskasvatuksen laadusta ja sen toteuttamisesta. Varhaiskasvatuksessa työskentelevien pätevyudet ja lapsiryhmien koot ovat olleet vahvasti esillä. Keskustelua on vauhdittanut uudistettu varhaiskasvatustilalaki, joka astui voimaan vuonna 2018 ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2018. Oppimisympäristö on huomioitu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja yhä enemmän kiinnitetään huomiota ympäristöön, joissa lapsen on tarkoitus oppia, leikkiä ja toimia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018)

Itse kiinnostuin tutkimaan lasten kokemuksia muokatuista päiväkodin tiloista omassa työssäni kohdanneiden muutoksien takia. Muutos oppimisympäristön muokkaukseen yksikössäni lähti pyrkimyksestä saada päiväkodin fyysiset tilat tukemaan nykyisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteita.

Työskentelemässäni organisaatiossa tavoitteena on toimia pienryhmä- ja parityöskentelyä tukevilla tiloilla. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus yhdessä kasvattajien kanssa muokata päiväkodin tiloja, jotta laadukas varhaiskasvatustoiminta toteutuisi ja toiminta lähtisi lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista. Tämä mahdollistetaan käyttämällä päiväkodin kaikkia tiloja, leluja ja välineitä.

Perinteinen kolmen aikuisen ryhmäajattelu on ollut pitkään osana päiväkodin toimintakulttuuria. Itse koin hieman yllätyksenä, kuinka paljon työntekijöiden ammatti-identiteettiin vaikutti oppimisympäristön muokkaus ja toimintatapojen uudelleen luominen. Muutos aiheutti myös epäröintiä.; lapsi kiistatta hyötyy mahdollisimman pienestä ryhmästä, mutta toteutuuko yksilöllisyys paremmin, kun tiloja hyödynnetään uudella tavalla. Vai ajaututaanko tällaisessa toiminnassa tiukkaan aikatalutukseen, kun pienryhmissä liikkuminen tulee ajoittaa porrastetusti.

Toimintatapojen uudelleenorganisointi vaati aikaa kasvattajilta. Mutta miten lapset ovat kokeneet uudet tilat ja toimintakulttuurin muutoksen? Tähän kysymykseen toivoin saavani vastauksen kysymällä lapsilta, miten he kokivat päiväkodin uudistetut tilat ja uuden toimintakulttuuriin.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotuu erityisesti pedagogiikka” (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, s. 8.)

Edellinen lause on todennäköisesti tuttu jokaiselle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle. Varhaiskasvatuksen laadusta, tarkoituksesta ja henkilöstön koulutuspoluista on ollut paljon julkista ja alan sisäistä keskustelua viime vuosina. Lapsen ei ajatella olevan päiväkodissa vain siksi, että vanhempien on käytävä töissä, vaan jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksella on nykyään keskeiset tavoitteet ja sisällöt. Huoltajien ja varhaiskasvatuksen järjestäjien välistä, sekä ammatillista yhteistyötä painotetaan. Keskeisenä on myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja sisältö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, s.7–8)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa kuvattu alla olevan kuvion avulla.

Kuvio 1 Pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 36)

Kuviossa on kuvattuna varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. Kaiken keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi. Kasvatus, hoito ja opetus muodostavat kokonaisuuden, jonka pedagoginen toiminta läpäisee.

Oppimiskäsitys ja arvokäsitys muodostavat tavoitteellisen toiminnan perustan. Lasten ja henkilöstön vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa toteutuu pedagoginen toiminta.

Avaan seuraavassa teoriaosassa varhaiskasvatuksen määritelmiä ja termejä, jotka toimivat myös vertailupohjana tutkimustuloksilleni. Lapsen osallisuus, toimintakulttuuri, oppimisympäristöt, leikin merkitys ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö esiintyivät myös lasten puheissa tutkimustuloksia analysoidessa. Ensin käsittelen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.

2.1 Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö

Päivähoitolaki vuodelta 1973 on ohjannut pitkään varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatus käsitteenä on kuitenkin muuttanut muotoaan ajan myötä. Kehittyminen tieteenalana vauhdittui 2000-luvulla, kun varhaiskasvatuksesta on tullut itsenäinen oppiaine. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 9–14)

Päivähoitolakia on muokattu vuosien saatossa. Vuonna 2015 laadittiin laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta. Tällöin päivähoitolain nimike muutettiin varhaiskasvatuslaiksi ja siihen lisättiin pykälä. Lopulta uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan vuonna 2018. (Mahkonen, 2018, s. 12)

Uudessa varhaiskasvatuslaissa on lapsen etu nostettu keskiöön. Laki sisältää paljon muutakin (Mahkonen 2018, s.24.) Varhaiskasvatus on määritelty olevan suunnitelmallista toimintaa, joka tukee kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa laadukkaan ja yhtenäisen varhaiskasvatuksen toteutumista. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 13)

Varhaiskasvatusta ohjaavat myös monet muut lait ja asetukset. Näitä ovat esimerkiksi lastensuojelulaki, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaukseen selvittämisestä, valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta, laki sosiaalihuollon – ja terveydenpalvelun palvelusetelistä, laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta sekä laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista. (Opetus- ja kulttuuriministeri, 2019)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tarkentavat vuonna 2018 voimaan tullutta varhaiskasvatuslakia. Lapsen varhaisvuosien merkitystä korostetaan entistä enemmän ja varhaiskasvatuksen toteutuksessa huomioidaan lapsen ikä, kehitys ja yksilölliset tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoitus on olla tukemassa ja ohjaamassa varhaiskasvatuksen järjestämistä ja ohjaamista laadukkaasti. Varhaiskasvatuksen tulee olla koko maassa yhdenvertaista ja laadukasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 78)

Opetus- ja kulttuuriministeriölle kuuluu lapsen päivähoiton suunnittelu, ohjaus ja valvonta. Laki lasten päivähoidosta (909/2012) tullessa voimaan vuonna 2013, lapsen päivähoiton suunnittelu, ohjaus ja valvonta siirtyi sosiaalishallinnosta kouluhallinnon piiriin. Varhaiskasvatus voi toteutua päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa toiminnassa. (Helenius & LummeLahti, 2018, s. 9-12)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kiinnitetään huomiota varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöön. Toimintakulttuuriin voi nähdä vaikuttavan varhaiskasvatuksen laatuun ja omaavan keskeisen merkityksen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ja tavoitteiden saavuttamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018)

2.2 Päiväkodin toimintakulttuuri

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät, että toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksesta. Toimintakulttuuriin vaikuttavat kaikki yhteisöön kuuluvat jäsenet. Toimintakulttuuri puolestaan vaikuttaa kaikkiin yhteisön jäseniin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 28)

Toimintakulttuuri on jatkuvasti muovautuvaa, kun yhteisön jäsenet toimissaan synnyttävät uutta tietoa ja kokemusta, sekä normeja ja jaettuja merkityksiä ja yhteistä ymmärrystä. Ensivaikutelman toimintakulttuurista voi saada jo astumalla päiväkodin eteiseen. Lapset voivat aistia sen vielä voimakkaampana kuin aikuiset. (Helenius, A, & LummeLahti, L., 2018, s. 16)

Toimintakulttuurilla on vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun. Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteutumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuri muodostuu kokonaisuudeksi seuraavista osista:

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja – käytännöistä

- toiminnan suunnittelusta, toteutumisesta ja arvioinnista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 28).

Lapsen kehitystä ja oppimista tulee tukea pedagogisesti perusteluilla, moninaisilla työtavoilla. Henkilöstön tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa toimii suorana mallina lapsille. Lapset omaksuvat yhteisöstä asenteita, tapoja ja arvoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 28)

Helenius & Lummelahden mukaan (2018, s. 17) Argyris puhuu käyttäteoriasta; ihmisen valintoja, toimintaa ja ajattelua ohjaavasta sisäisestä mallista. Jokaisen kasvatusalalla työskentelevän ammatillinen kehitys alkaa omien arvojen ja ihmiskäsityksen pohtimisesta. Myös on tiedostettava, mikä on oma käsitys tiedosta ja oppimisesta. Työyhteisöön tuleva uusi työntekijä joutuu aina sopeutumaan yhteisön toimintakulttuuriin ja toisaalta toimintakulttuuri aina muuttuu uuden jäsenen myötä.

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (2018, s. 28) painottuu myös pedagoginen johtaminen. Hyvän pedagogisen johtamisen avulla voidaan luoda edellytykset hyvälle työoloille, ammatilliselle osaamiselle ja pedagogiselle toiminnalle. Lapsen hyvinvointi ja oppimisen edistäminen tulisi olla varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohta.

2.3 Lapsen osallisuus

Miten kasvattajat mahdollistavat ja mitä keinoja meillä on lasten osallisuuden tukemiseen, tuleeko lasten ääni kuuluviin? Osallisuuden sisäistäminen on haastavaa. Ennen kuin pystyy toteuttamaan lapsen osallisuutta käytännössä, on oltava ymmärrys lapsen osallisuuden toteutumisen merkityksestä.

Varhaiskasvatuslakiin on kirjattu, että lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Myös toiminnan suunnittelussa, toteutumisessa ja arvioinnissa tulee ottaa lapsen osallisuus huomioon. Työntekijän tehtävänä on ottaa selville lapsen mielipide ja toivomukset ja ottaa ne huomioon lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 20)

Osallisuutta ei pidä ajatella vain osallistumista järjestettyyn toimintaan tai siinä mukana olemista. Se on myös mahdollisuus vaikuttaa aidosti yhteiseen ja omaan yhdessäoloon ja toimintaan. Tämä edellyttää kuulluksi tulemista ja muiden kuuntelemista. Pedagoginen toiminta, jossa otetaan huomioon lapsen yksilölliset lähtökohdat ja ajattelu, mahdollistuu kun lasta kuullaan. Lapsen osallisuus myös päätöksentekoon liittyy kuulluksi tulemiseen. Lapsen tulisi saada osallistua jokaiseen vaiheeseen prosessissa; toimintatarpeen arviointiin, ratkaisuvaihtoehtojen miettimiseen, toiminnan suunnitteluun, päätöksen tekoon, sekä suunnitelman toteuttamiseen ja arviointiin. (Turja & Vuorisalo, 2017, s. 45–47)

Helenius & Lummelahti (2018, s. 36–37) esittävät esimerkkinä Michael Tomasellon (2014) tutkimuksen lapsen sosiaalisesta ja osallistavasta käyttäytymisestä jo ennen puhumaan oppimista. Lapsella on tarve vuorovaikutukseen, ja jo 18 kuukauden ikäisenä hän osaa palauttaa läheisensä huomion, kun haluaa jatkaa vierityisleikkiä. Kaisa Jakkulan (2002) väitöskirjassa havainnoidaan, kuinka lapsi käyttää esineiden kuljettamista äidilleen huomion hakemisella, ja halusta osallistua keskusteluun. Sosiaaliset taidot syntyvät vahvasta vuorovaikutuksesta, luoden pohjaa uudelle yhteisölle. Helenius & Lummelahti (2018, s. 37) nostavat esille, että myös Raittila (2013) on puhunut ryhmän merkityksestä lapselle ja kuinka sen merkitystä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille pitäisi tiedostaa enemmän.

Raittila (2013) korostaa myös, että lapsella tulisi olla pysyvä ryhmä ja ryhmässä samat aikuiset. Olisi vältettävä tilanteita, joissa henkilökunnan sairastuessa voi pienryhmätoiminnan ja leikkialuepedagogiikan järjestämisestä tulla ongelma. Suuressa lapsiryhmässä saattaa työntekijä jäädä enemmän valvojaksi kuin kasvattajaksi, kun lapset kulkevat omaehtoisesti avarissa tiloissa. Hyvällä suunnittelulla ja organisoinnilla voidaan kuitenkin huolehtia lapsen mahdollisuudesta tutusta ja turvallisesta ryhmästä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 38)

Roos esittää väitöskirjassaan, että aikuisten tulisi rohkeammin antaa lapsille tilaa kertoa ajatuksistaan. Lapselta kysyttäessä ja häntä kuunnellessa saa arvokasta tietoa, jota voi hyödyntää, kun suunnitellaan, arvioidaan ja toteutetaan toimintaa. Pelkkä lapsiryhmän tai lapsen havainnointi ei kerro mitä lapsi oikeasti ajattelee, tuntee tai mitä mielipiteitä hänellä on. Esimerkiksi haastatteluiden ja piirrosten avulla voidaan selvittää, miten päiväkodin arki jäsentyy lasten mieliin. (Roos, 2016, s. 2–16)

Aikuislähtöisyydestä pois pääseminen toiminnan suunnittelussa ja toteutamisessa voi olla hidasta ja haasteellista. Jos pääsemme edes vähän asettumaan lapsen asemaan ja havaitsemaan toimintaa hänen näkökulmastaan, avautuu myös kasvattajalle keinoja havaita uusia toimintamalleja. Tämä mahdollistaa pedagogisen kehittymisen. (Roos, 2016, s. 15)

2.4. Leikki lapsen oppimisen mahdollistajana

Leikki kuuluu lapsen elämään ja sitä pidetään oleellisena osana lapsuutta. Päiväkodissa on oma toimintakulttuurinsa, joka määrittää lasten leikin ja asettaa sille rajoitukset. Kasvattajien rooli leikeissä vaihtelee päiväkodeissa, mutta pedagogisesti leikkiä tulisi kehittää ja kasvattajalla tulisi olla siinä aktiivinen rooli. (Lehtinen & Koivula, 2017, s. 177–179)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen työtapana. Lapsi oppii ja hahmottaa maailmaa leikin avulla, mutta ei itse tietoisesti pidä leikkiä oppimisen välineenä. Erilaisia

leikkejä tulisikin varhaiskasvatuksessa tarjota lapsille, sillä niistä saa erilaisia kokemuksia ja herättävät lapsissa erilaisia tunteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 38–39)

Kasvattajien tulisi varmistaa, että jokainen lapsi pystyy omien taitojensa mukaan osallistumaan yhteisiin leikkeihin. Leikin kehittämistä tulee suunnitella tavoitteellisesti, tukea lasta ja ohjata leikkiä, myös kasvattajan itse siihen osallistuen. Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena ja vaikuttaa yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Kasvattajan läsnäolo lasten leikeissä on tärkeää. Tällä tuetaan lasten vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja ehkäistään ristiriitatilanteiden syntymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 39)

Lapsi oppii tunteiden säätelyä ja toisen huomioon ottamista leikkiessään ryhmässä. Ryhmässä leikkiminen myös vahvistaa yhteisöllisyyttä ja positiivista ilmapiiriä päiväkodissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 39)

Leikin tulee näkyä ja kuulua varhaiskasvatuksessa. Päiväkodin toimintakulttuurin on tuettava leikkiä luomalla myönteistä ja kannustavaa ilmapiiriä leikin toteutumisessa. Lapsi rakentaa identiteettiään leikin kautta, samoin käsitystään muista ihmisistä. Lapsi voi käsitellä uusia kokemuksia ja erilaisia tunteita leikin kautta. (Costiander, 2020)

2.5 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Päiväkodin toimintakulttuuriin vaikuttavat suuresti sekä päiväkodissa työskentelevien yhteistyö, mutta myös monialainen yhteistyöverkosto. Tarvittaessa eri alojen asiantuntijat, psykologit, terapeutit, lääkärit, sekä lähiympäristön toimijat muodostavat lapsen kehitystä ja oppimista tukevan verkoston. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 18–22)

Tärkein yhteistyötaho on kuitenkin lapsen vanhemmat tai huoltajat. He ovat mukana lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman tekemisessä ja arvioinnissa ja heidän kanssaan henkilöstö suunnittelee lapsen tavoitteet ja mahdolliset tuen tarpeet varhaiskasvatuksessa. Kunnioitus ja luottamus henkilöstön ja huoltajien välillä on tärkeää, jotta lasta koskevissa asioissa voidaan olla yhteydessä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 18)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nousee esille huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä päivittäisten kohtaamisten merkitys. Lapsen kokemuksia, kehittymistä ja huolenaiheita jaetaan huoltajien kanssa. Kannustava ja myönteinen palaute henkilöstöltä on tärkeää ja näillä keskusteluilla luodaan pohjaa lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Varsinkin siirty-

misvaiheissa yhteistyö on tärkeää; varhaiskasvatuksen aloituksessa, ryhmän tai päiväkodin vaihtuessa ja esiopetukseen siirtyessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 34)

Vanhempien innostaminen yhdessä lastensa kanssa myös ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin, on osa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. Myös huoltajien välinen yhteistyö, verkostoituminen, ja yhteinen toiminta päiväkodin tapahtumissa vahvistaa yhteisöllisyyttä. Tämän kaltainen toiminta myös tukee varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 34)

2.6 Päiväkodin oppimisympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät varhaiskasvatuksen oppimisympäristön kehittävänä, oppimista edistävänä, terveellisenä, turvallisenä sekä esteettömänä. Oppimisympäristöä on kehitettävä, jotta varhaiskasvatukselle asetut tavoitteet saavutetaan. Jo oppimisympäristöjä kehittäessä on otettava huomioon tilojen ergonomia, viihtyvyys, ekologisuus, esteettömyys ja tilojen valaistus ja akustiikka. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 32)

Oppimisympäristöön kuuluu fyysisen ulottuvuuden lisäksi myös psyykinen, emotionaalinen ja sosiaalinen ulottuvuus. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 132–137) Tutkimukseni lähtökohta on fyysisen oppimisympäristön muutos, mutta sen myötä muokkautui koko päiväkodin toimintakulttuuri ja oppimisympäristö kaikista ulottuvuuksista käsin.

2.6.1 Fyysinen oppimisympäristö

Fyysinen oppimisympäristö käsittää päiväkodin sisä- ja ulkotilat, kalusteet, välineet ja tarvikkeet. Fyysisen ympäristön on tarkoitus innostaa lasta liikumaan, tutkimaan ja leikkimään. Fyysisen oppimisympäristön on oltava viihtyisä, turvallinen ja sisäilmaltaan puhdas. Lisäksi kiinnitetään huomiota valaistukseen, puhtauteen ja hygieenisyyteen. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 132–133)

Päiväkodin ulkopuoliset oppimisympäristöt, kuten leikkipuistot ja metsät tarjoavat lapsille erilaisia leikki-, oppimis- ja tutkimusmahdollisuuksia. Luonto tarjoaa mahdollisuuden kestävästi kehittyneeseen oppimiseen ja ymmärtämiseen. Myös luonnosta saatavat erilaiset materiaalit toimivat erinomaisina tutkimus- ja leikkivälineinä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 133) Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöinä tulee huomioida myös taitteen ja kulttuurin laitokset, esimerkiksi kirjastot ja museot, jotka ovat rikkaita oppimisympäristöjä lapsille. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, s. 32–33)

Raittilan ja Siippaisen (2017, s. 284–285) mukaan mm. Green & Letts (2007), sekä Hyvärinen (2014), esittävät että kasvatustieteellisessä tutkimuksessa on analysoitu vain vähän tilaan ja ympäristöön liittyviä käsitteitä. Myös Fenwickin ym. (2011) ja Hollowayn & Jönsin, (2012) mukaan pikkuhiljaa on kuitenkin myös kasvatustieteissä ryhdytty kiinnittämään huomiota tilan liittymistä osaksi oppimiseen. Lipposen & Kumpu, (2013) mukaan tilaan liittyvää tutkimusta voi pitää nousevana suuntauksena kasvatustieteissä. (Raittila & Siippainen, 2017, s. 285)

Pelit ja leikkitarvikkeet tulee olla lasten saatavilla ja ulottuvissa. Ne asetetaan esille siten, että lapsi kiinnostuu niiden tutkimisesta. Kodinomaisuutta päiväkodin tiloissa voi toteuttaa sisustuksen avulla, huomioimalla myös akustiikkaa ja valaistusta. (Ahonen, 2017, s. 115)

Uusien päiväkotien suunnitteluvaiheessa jo huomioidaan, että tilat ovat muunneltavissa, jolloin pienryhmätoiminnan toteuttaminen on sujuvampaa. Vanhoissa päiväkotirakennuksissa tarvitaan usein enemmän miettimistä, kuinka laadukasta varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa. (Ahonen, 2017, s. 115)

Oppimisympäristöjen on tarkoitus tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Kaikkien aistien ja koko kehon käyttö tulisi mahdollistaa lapsille ja ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimukseen ja taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelu tulee toteuttaa yhdessä lasten kanssa ja siellä tulee näkyä lasten ideat, leikit ja heidän tekemät työt. Yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo tulee ottaa huomioon, samoin lasten yksilölliset tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, s. 32)

2.6.2 Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö

Psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön kuuluu lasten sosiaalis-emotionaalisten taitojen tukeminen sekä oppivana yhteisönä toiminen. Tähän liittyy pienryhmätoiminta tärkeänä pedagogisena toimintana lapsen taitojen tukemisessa. (Ahonen, 2017, s. 109)

Pienryhmätoiminnan ajatuksena on mahdollistaa lapselle yksilöllinen huomiointi ja toiminnan suunnittelu lapsen tarpeista käsin. Enemmän tukea tarvitsevat lapset hyötyvät pienestä ryhmästä ja mahdollisuudesta kuulua oppivaan yhteisöön. Kasvattaja pystyy myös huomioimaan lapsen yksilölliset ominaisuudet. (Ahonen, 2017, s. 110)

Sosiaalinen oppimisympäristö koostuu koko lapsen lähipiiristä. Myös vieranomaiset, terapeutit, varhaiskasvatuksen opettaja, päiväkodin työntekijät ja muut päiväkodin lapset kuuluvat sosiaaliseen oppimisympäristöön. Sosiaalisen oppimisympäristön tavoitteisiin kuuluu tehokas yhteistyö kodin ja hoitopaikan välillä. On tärkeää kehittää toimivia yhteistyömuotoja. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 135)

Jokaisella meistä on oma kulttuuritausta. Tämä vaikuttaa vuorovaikutus- ja oppimistapahtumiin sekä rikastuttaa näitä kokemuksia. Esimerkiksi lapsen puheenkehitys vahvistuu sosiaalisista tilanteista, kun saadaan mallia ja samaistumiskohteita. Kasvattajan on ohjattava ja tuettava jokaista lasta osana lapsiryhmää. (Helenius & Lummelahdi, 2018, s. 135–136)

Ahonen (2017) korostaa oppimisympäristöjen merkityksessä myös päiväkodin ilmapiiriä. Tämä ei tarkoita ainoastaan kasvattajien ja lasten välistä vuorovaikutusta tai lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Myös työntekijöiden työilmapiiri vaikuttaa lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Työilmapiiri vaikuttaa merkittävästi koko ryhmän ilmapiiriin. Sosiaalisen ympäristön ilmapiirissä lapsi kehittyy ja kasvaa tiiviissä vuorovaikutuksessa. (Ahonen 2017, s. 113–114)

2.6.3 Emotionaalinen ja kognitiivinen oppimisympäristö

Hyvässä emotionaalisisessa oppimisympäristössä lapsi saa ilmaista tunteitaan, kysellä ja kyseenalaistaa asioita. Lapsi tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus ilmaista itseään. Lapsi tarvitsee onnistumisen tunteita ja palautetta; kehuja ja kannustusta. Näin rakennetaan hyvää itsetuntoa. Rohkaiseva ja ymmärtävä oppimisympäristö tukee turvallisia elämyksiä ja kokemuksia. Tärkeää on kiireeton ilmapiiri ja avoin vuorovaikutus. (Helenius & Lummelahdi, 2018, s. 134)

Kognitiivisessa oppimisympäristössä lapsi oppii hankkimaan ja käsittelemään tietoa ja hän oppii oppimaan. Erilaiset ryhmässä toimisen taidot, mutta myös yksilö- ja paritehtävät tulevat tutuksi. Yhteisöllisyys kehittyy, kun opetellaan auttamaan muita ja pyytämään tukea. Digitaalinen oppimisympäristö mahdollistaa nykyään monipuolisen kehityksen lapselle. Aikuisen tuen avulla opitaan arvioimaan valintoja. Yksilöllisyys otetaan huomioon myös digitaalisessa ympäristössä; tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään oppimista ja osallistumista korostavalla tavalla ja sen on oltava taroituksenmukaista. (Helenius & Lummelahdi, 2018, s. 134–135)

2.7 Tila-ajattelun ja toimintakulttuurin muutos päiväkodissa

Varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen perusteissa otetaan esiin pedagoginen ajattelu oppimisympäristöä suunniteltaessa ja arvioidessa. Perinteinen toimitila-ajattelu päiväkodissa on perustunut pitkälti varhaiskasvatusta määrittämään lapsiryhmäkoko.

Yhtä kasvattajaa kohden voi olla neljä alle kolme -vuotiasta tai kahdeksan yli kolme-vuotiasta lasta. Ryhmät voivat olla kokonaan yli tai alle kolmevuotiaille tai ryhmässä voi olla kaikenikäisiä lapsia. Yhdessä ryhmässä voi olla korkeintaan kolmen kasvattajan verran lapsia. (Varhaiskasvatusta laki 540/2018 § 35)

Raittilan ja Siippaisen (2017, s. 291–292) mukaan Suomessa on yleistynyt kotipesäajattelu päiväkotien toiminnan järjestämiseen. Tällöin lapsiryhmällä ei välttämättä ole omia tiloja, vaan samaa kotipesää käyttää useampi lapsiryhmä. Leikkialuepedagogiikalla pyritään rakentamaan uudenlaisia, pedagogisia ympäristöjä, joissa leikkialueet ovat aikuisten järjestämiä tiloja. Esimerkiksi lapset valitsevat mieleisensä leikin tai leikkivälineet ja merkitsevät valintansa sovitulla tavalla leikinvalintatauluun.

Työskentelemässäni päiväkodissa tilat ovat nimenomaan suunniteltu entisen tila-ajattelun pohjalta. Kolme ryhmää sijaitti rinnakkain, joista kaksi on tarkoitettu yli kolme- vuotiaiden ryhmiksi ja yksi alle kolme- vuotiaiden ryhmäksi. Keskimmäisestä ryhmästä oli kauttakulku alle kolme- vuotiaiden ryhmään, jolloin ryhmätilasta oli haasteellista saada rauhallinen. Haasteita ilmeni myös lasten ikärakenteella. Päiväkodissa oli enemmän alle kolme- vuotiaita kuin siihen tarkoitettu 12 lapsen ryhmä tarjosi paikkoja. Tutkimuksen toteutuksen aikana isojen ryhmissä oli lapsia kahdesta vuodesta aina kuusi-vuotiaisiin saakka.

Kun oppimisympäristön muutosta ryhdyttiin päiväkodissa tekemään, oli tavoitteena myös, että pienryhmien olisi helpompi käyttää koko päiväkodin tiloja. Lapset voisivat valita toimintaa mielenkiintonsa perusteella, mutta myös kasvattajien olisi helpompi suunnitella toimintaa pienryhmän tarpeiden ja mielenkiinnon mukaan. Tiloista pyrittiin tekemään helposti muunneltavia ja toimivia, lapsen tarpeita ja mielenkiintoa tukevia.

Päiväkotiin jäi edelleen kaksi kotiryhmää isompien lasten puolelle. Lapsilla oli omat fyysiset tilat, ”kotipesät”, joissa esimerkiksi aamulla kokoonnuttiin aamupiiriin. Vuoden aikana tapahtui toimintakulttuurissa paljon muutoksia ja ryhmien toimintaa ja pienryhmien liikkumista tiloista toisiin muutettiin, kun huomattiin edellisen toimintatavan olevan liian haastava. Kevään aikana käytänteet alkoivat vakiintua ja toimintakulttuuri hahmottumaan.

3 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Päiväkotien oppimisympäristöjä on ryhdytty kehittämään ja suunnittelemaan pedagogisesti, erityisesti uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä. Tutkimuksia on vielä verrattain vähän, erityisesti lasten kertoman ja mielipiteen huomioon ottavia. Seuraavassa esittelen kolme tutkimusta, joihin olen tutustunut oman tutkimuksen teon aikana.

3.1 Koulun avoin oppimisympäristö

Heidi Kemppainen (2018) on Pro Gradu -tutkielmassaan selvittänyt oppilaiden kokemuksia avoimesta oppimisympäristöstä heitä haastatteleamalla.

Tutkimukseen on haastateltu 25 kolmasluokkalaista ja 16 viidesluokkalaista oppilasta. Haastattelut toteutettiin sekä yksilö- että parihaastatteluna. (Kempainen, 2018, s. 1)

Vaikka tutkimus sijoittuu koulumaailmaan ja oma tutkimukseni varhaiskasvatuksen kentälle, pidän tutkimusta mielenkiintoisena vertailukohtana omaani. Opetus- ja koulumaailmassa on oppimisympäristöihin kiinnitetty huomiota ja niitä kehitetty pitkään. Suomessa tosin vasta lähivuosina on tehty tutkimuksia asiaan liittyen. Pedagogisesti korostetaan oppilaiden mahdollisuutta vuorovaikutukseen ja ryhmätyöskentelyyn, jonka myötä myös tilojen tulisi tätä tukea. Projektimainen oppiminen, virtuaalisuus ja globaalisuus tulisi ottaa huomioon oppimisympäristöjä rakentaessa. (Kempainen, 2018 s. 6–7)

Kempaisen tutkimuksessa on keskitytty oppimisympäristön fyysisten piirteiden tutkimiseen ja oppilaiden kokemuksiin niistä. Oppilaiden koulutilat on muutettu remontin yhteydessä avoimeksi oppimisympäristöksi. Tavoitteena onkin ollut selvittää, mitä kokemuksia alakoululaisilla on ollut uusista tiloista ja kalusteista, sekä oppimiseen liittyviä mahdollisuuksista ja työskentelytavoista. (Kempainen, 2018, s. 8–9)

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että oppilaille oli tärkeää oppimisympäristön viihtyisyys. Oppilaat kokivat voivansa valita uudessa oppimisympäristössä työskentelytavan ja – paikan. Myös koulun tilat olivat heidän mielestään erilaiseen käyttöön sopivia, tarjoten mahdollisuutta niin yksin- kuin ryhmätyöskentelyyn. Haasteena oppilaat kokivat oppimisympäristön avoimuuden ja melun. Hiljaiset työskentelytilat olivat suosittuja ja oppilaat haikailivat niihin mielellään. (Kempainen, 2018, s. 51–79)

Kempaisen tutkimuksessa on lähtökohtana lapsen ääneen saaminen kuu- luviin ja heidän kokemuksensa merkitys ja sen esiin nostaminen (Kempainen, 2018, s. 8)

3.2 Päiväkodin tilat työntekijöiden ja arkkitehdin näkökulmasta

Kati Vaajanen on tutkinut Pro Gradu -tutkielmassaan Varhaiskasvatusympäristöä ja päiväkotitiloja päiväkodin johtajien, varhaiskasvatuksenopettajien ja arkkitehdin näkökulmasta. Aineisto on kerätty haastattelemalla varhaiskasvatuksen opettajia, päiväkodin johtajia ja päiväkoteja suunnitelevia arkkitehtiä. Tutkimuksessa on ollut mukana päiväkoteja, joissa yhdestä kolmeen lapsiryhmää muodostavat kotialueen, minkä sisällä käytetään tiloja pienryhmittäin tai parityöskentelyn avulla. Tutkimuksen uusissa yksiköissä oli otettu käyttöön myös saliruokailu, missä kaikkien ryhmien lapset kävivät syömässä. (Vaajanen, 2018, s. 64)

Tutkimuksen tulosten mukaan päiväkotien ja niiden fyysisten oppimisympäristöjen suunnittelua tulisi huomioida ja pohtia pedagogisesta näkökulmasta. Tilojen suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota siihen, kuinka

muunneltavissa tilat ovat. Huomioon tulisi ottaa lasten taitotasot aina konttausikäisistä kuusi vuotiaisiin lapsiin asti. Kun tilat ovat suunniteltu monipuoliseen käyttöön ja niitä voi muokata, on päiväkotirakennusten käyttöikä myös siten pidempi ja tuovat taloudellista hyötyä. (Vaajanen, 2018, s. 97 – 98)

Eriyistilat koettiin monipuolistavan päiväkodin toimintaa. Ne saattavat myös estää spontaania käyttöä, koska tilojen käyttö on pystyttävä enna-koimaan aikataulutuksen vuoksi. (Vaajanen, 2018, s. 98)

Erilaiset ja monipuoliset tilat tarkoittavat myös päiväkodin pihaa ja lähiympäristöä ja niihin tulisi tutkimuksen mukaan kiinnittää huomiota. Saliruokailu koettiin mahdollisuutena muokata muita tiloja leikkejä ja muuta toimintaa varten. Liikuntasali haluttiin usein päiväkotiin, sillä se tarjosi mahdollisuuden lapsen liikkumisen tukemiseen. Liikuntasalin tulisi olla käyttövalmiina lasten spontaanille liikunnalle. Toisaalta pidettiin myös hyvänä, jos kaikissa tiloissa olisi liikkumiseen kannustavia välineitä, jotta liikunnasta tulisi kiinteä osa lasten arkea. (Vaajanen, 2018, s. 100 – 101)

Tutkimuksen tulosten mukaan vuorovaikutusta voi lisätä päiväkodin yhteisillä tiloilla, jolloin toimijoiden ja käyttäjien kohtaamiset lisääntyvät. Tämä tuo pedagogiikkaa ja yhteisöllisyyden tunnetta näkyvämmäksi. Koska varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksen mukaan lapsen oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa, tulisi myös fyysisen ympäristön tätä tukea. (Vaajanen, 2018, s. 100)

Tutkija esittää tutkimuksensa puutteena, että lasten mielipidettä ei ole huomioitu tutkimustuloksissa. Hän pitää tärkeänä jo varhaiskasvatuksen perusteiden perusteella, että lasten osallisuus ja oikeudet tulisi ottaa huomioon oppimisympäristöjä suunniteltaessa ja kehittäessä. (Vaajanen, 2018, s. 102)

3.3 Työntekijöiden kokemuksia oppimisympäristön muutoksesta päiväkodissa

Jonna Lautanen (2019) on tehnyt tutkimuksen liittyen oppimisympäristön muutokseen päiväkodissa työntekijöiden kokemuksista käsin. Aineisto on kerätty henkilöstöltä tarinan muodossa ja analysoitu aineistolähtöisesti sisällönanalyysiä apuna käyttäen. (Lautanen, 2019, s. 2)

Tutkimuksen lähtökohtana on ollut perinteisesti toimiva yksityinen päiväkotikoti, jossa toteutettiin oppimisympäristön muutos. Päiväkotikoti kuului yksityiseen päiväkotiketjuun, jossa oppimisympäristöjen muokkauksen tarpeellisuuteen oli herätty ja haluttiin tutkia mitä muutosprosessi vaatii. Tavoitteena oli siirtyä perinteisestä ryhmäajattelusta toimitila-ajatteluun, jolloin päiväkodin erilaiset toiminnat toteutetaan niitä varten suunnitelluissa tiloissa. Muutoksen aikana siirryttiin kahdessa ryhmässä käyttämään molempia ryhmien tiloja, liikkumalla niiden välillä pienryhmissä. (Lautanen, 2019, s. 2–3)

Tutkimuksen tuloksissa kävi ilmi, että työntekijöillä ovat negatiiviset ja positiiviset tunteet vaihdelleet muutoksen aikana. Myös toimintakulttuuria tulisi kehittää, kun käydään läpi suurta toimintaympäristön muutosta. Toimintakulttuurin muutoksessa tulisi myös pedagogiselle johtajuudelle antaa aikaa. Koko muutosprosessiin, lasten osallisuuden huomioimiseen ja toimintakulttuurin toiminnan kehittämiseen tulisi saada aikaa ja resursseja. (Lautanen, 2019, s. 45–46)

4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimustyötä aloittaessani olin kiinnostunut lasten kokemuksista oppimisympäristön muutoksesta. Analyysia aloittaessani tutkimuskysymys ja tehtävä kuitenkin tarkentuivat saamani aineiston mukaisesti.

Kiinnostuin tutkimuksen aineistossa siitä, miten lapset kokivat muokatun oppimisympäristön oman toiminnan ja osallisuuden kannalta. Päiväkodin toimintakulttuuri muokkaantui oppimisympäristön fyysisen muokkauksen jälkeen. Päiväkodissa tapahtuneen muutosprojektin jälkeen pidin tärkeänä sitä, että varhaiskasvattajat saavat tietää mitä mieltä lapset olivat muutoksen jälkeen päiväkodin toimintakulttuurista ja oppimisympäristöstä.

Nykyään päiväkodeissa muokataan oppimisympäristöjä ja prosessissa tulisi ottaa lasten osallisuus huomioon. Uskon, että tutkimuksestani voi olla hyötyä, kun mietitään muutosta päiväkodin oppimisympäristössä ja toimintakulttuurissa lasten osallisuuden kannalta. Pidän tärkeänä, että lapset saavat äänensä kuuluviin ja heiltä kysytään kokemuksia, toiveita ja ehdotuksia varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen.

Tutkimuskysymykseni on: Mitä lapset kertovat muokatusta oppimisympäristöstä ja toimintakulttuurista päiväkodissa?

4.2. Laadullinen tutkimus

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kokonaisvaltainen tutkimusote on kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta, joten tutkija ei voi irtisanoutua arvolähtökohdistaan. Tutkija ja jo olemassa oleva tieto kietoutuvat toisiinsa, joten objektiivisuutta ei voi täysin saavuttaa. Tarkoitus on löytää tai paljastaa tosiasioita, eikä todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, s. 157)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositetaan luonnollisesti ihmisiä tiedonkeruulähteinä ja apuna tiedonhankinnassa voi käyttää myös lomakkeita tai

testejä. Analyysitapana on induktiivinen analyysi, jolloin tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökohtana ei ole teorian testaaminen, vaan tarkoituksena on tarkastella aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimuksen kohdejoukkoa ei valita sattumanvaraisesti, vaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma myös muotoutuu joustavasti ja olosuhteiden mukaan sitä muutetaan. (Hirsijärvi, ym. 2007, s. 160) Myös Eskolan & Suorannan (2003, s. 15–16) mukaan parhaimmillaan tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana. On siis mahdollisuus saavuttaa ilmiöiden prosessiluonne. Eri tutkimusvaiheiden kietoutuminen yhteen on myös tavanomaista avoimelle tutkimussuunnitelmalle.

4.3 Lasten ryhmähaastattelu

Lapsia haastateltaessa voi pikemmin puhua keskustelusta haastattelun sijaan, koska haastattelusta saatu aineisto on tutkijan ja lapsen tietynlaisessa tilanteessa yhdessä tuottamaa. Tutkijan on kyettävä luomaan turvallinen ilmapiiri ja löydettävä lähestymistavat, jotka kiinnostavat lapsia. Lapsille tulee tarjota aito mahdollisuus kertoa itse aiheesta ja tarttua lapsen tarjoamiin keskustelunaiheisiin. Haastattelijan on lähestyttävä lasta avoimesti häntä kuunnellen. On myös tärkeää, että lapsi osallistuu haastatteluun vapaaehtoisesti. (Raittila, Vuorisalo & Rutanen, 2017, s. 312–335)

Lapsen oman näkökulman esiin saaminen haastattelussa voi olla hankalaa. On kritisoitu sitä, että esiin tullut tieto olisi lapsen tuottamaa. Roos (2016, s. 32) nostaa esille Karlssonin (2006) ajatuksen siitä, että lapselle haastateltavana oleminen ei ole luontainen tapa ilmaista ajatuksiaan. Siksi lapsen voi antaa kertoa mieleensä tulevia ajatuksia, vaikka ne eivät liittyisikään tutkimuskysymykseen tai tutkimusaiheeseen. Jos haluaa edetä haastattelussa lapsen ehdoilla, on annettava lapsen purkaa ja ilmaista päällimmäisiä ajatuksiaan ja sitten johdateltava keskustelu takaisin tutkimusaiheeseen. (Roos, 2016, s. 32–33)

Myös haastattelun kontekstilla on merkitystä. Riippuen siitä, mikä on ajan kohta, ketä on läsnä ja mikä on paikkana, vaikuttaa siihen, mitä lapset kertovat. Sillä on myös merkityksensä, tapahtuuko haastattelu erillisessä tilanteessa vai leikkien tai toiminnan lomassa. Kun jostain hetkestä kerrotaan kokemusta, saa kokemus tietynlaisen muodon. Niin myös kuva todellisuudesta rakentuu sen pohjalta. (Roos, 2016, s. 32)

Lapsen kognitiiviset ja kielelliset valmiudet ja valmius kertoa itsestään vaikuttavat haastattelusta saatavaan tietoon. Lapsi ei ajattele aikuisen kaltaisesti ja saattaa ymmärtää asiat eri tavalla. (Roos, 2016, s. 32)

Ryhmähaastattelussa tutkijan rooli saattaa jäädä vähäisemmäksi kuin yksilöhaastattelussa, koska haastateltavat saattavat osoittaa vastauksensa

myös muille haastateltaville. Haastattelijan tehtävänä onkin suunnata keskustelua siten, että kaikkien näkökulmat tulevat esille. Haastattelijan on pidettävä huoli siitä, että kaikki haastateltavat saavat vuorollaan sanoa mielipiteensä. Tutkija voi osoittaa kysymyksiä hiljaisemmalle haastateltavalle ja kommentoida hänen aiempia puheenvuorojaan. (Pietilä, 2017, s. 114–115)

4.4 Tutkimusaineiston hankinta

Tutkimusaineiston keruumenetelmänä oli teemahaastattelu. Aihepiirit ovat teemahaastattelussa ennalta määrätty ja siitä puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypilliset valmiit vastausvaihtoehdot. (Eskola, Lätti & Vastamäki, 2018, s. 27–30)

Eskolan ym. (2018, s. 42) mukaan teemarungon käyttö haastattelussa on tärkeää, jotta muistaa laatimansa haastatteluaiheet myös haastattelun aikana. Tämän tutkimuksen haastattelussa käytettiin teemarunkoa, johon oli etukäteen mietitty haastattelun teemat.

Laadin haastattelurunkoon neljä teemaa, joiden pohjalta hahmottelin kysymykset. (Liite 1, Haastattelurunko) Teemat olivat: ryhmät, toimintatilat, leikit ja muu toiminta, sekä kalusteet ja lelut. Kysyin lapsilta, kuinka eri tilanteissa päiväkodissa toimitaan ja mitä he haluavat kertoa leikeistä, ryhmistä ja tiloista.

Haastattelutilanteissa huomasin, että kysymysrunko oli tukena keskustelun eteenpäin viemisessä. Haastattelun aikana en kuitenkaan voinut tuijottaa haastattelurunkoa tiukasti ja käydä jokaista kysymystä järjestyksessä läpi.

Hankin aineiston päiväkodin neljä-kuusi-vuotiailta lapsilta. Kaikki lapset yhtä lukuun ottamatta olivat viimeistä vuotta päiväkodissa, siirtymässä seuraavana syksynä esikouluun. Mukaan otin myös yhden vuotta nuoremman lapsen, koska koin hänen olevan tarpeeksi kypsä vastaamaan kysymyksiin ja pohtimaan oppimisympäristön muutosta.

Haastateltavien lasten vanhempia pyysin allekirjoittaman tutkimusluvan ja kaikki antoivat sen mielellään. Pyysin myös lapsilta luvan haastatteluun, sen jälkeen kun olimme jutelleet siitä, mitä haastattelu tarkoittaa. Kaikki lapset halusivat osallistua haastatteluun.

Lapset haastattelin kahdessa ryhmässä, toisessa oli kolme lasta ja toisessa oli neljä lasta. Osa lapsista osallistuivat keskusteluun aktiivisesti ja jotkut lapsista tyytyivät enemmän seuraamaan keskustelua ja kertoivat mielipiteensä vain sitä kysyttäessä.

Työskentelen samassa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajana ja päiväkodin johtajana. Koin tämän olevan etu, koska meillä ei ollut tarvetta tutustua toisiimme ensin. Tietäessäni lasten luonteen ja käyttäytymistavat, osasin valmistautua haastatteluihin tietyllä tavalla. Toki jos tutkijana olisi ollut ulkopuolinen, hänellä ei olisi ollut ennakkokäsityksiä lapsista ja hän olisi saattanut kiinnittää huomioita asioihin, mihin itse en ehkä tuttujen lasten kanssa kyennyt.

Huomasin haastattelutilanteen olevan lapsille hieman jännittävä. Suoritin heidän kanssaan koehaastattelun ja lapset ensin ihmettelivät nauhuria ja halusivat tutustua siihen. Kuuntelimme nauhoitetun haastattelun, ja lapset halusivat myös tutkia nauhurin näyttöä, josta näkyi kuinka kauan haastattelu kesti. Juttelimme myös, kuinka tärkeää on että vain yksi puhuu kerrallaan ja että olemme tarpeeksi lähellä nauhuria. Itselleni oli rauhoittavaa tietää, että nauhuri otti puheen hyvin vähän kauempaakin ja tallennetta oli selkeää kuunnella.

Kerroin lapsille, kuinka tärkeässä asiassa he olivat mukana, ja että tutkimukseni ei voisi toteutua ilman heidän kertomaansa. Kerroin myös, että olen tarkoituksella valinnut heidät haastatteluun mukaan, he ovat päiväkodin vanhimpia lapsia ja osaavat jo hienosti esittää omia mielipiteitään.

Tarkoitukseni oli myös videoida haastattelut. Valitettavasti kuitenkin vain toinen video tallentui ja ensimmäisen haastattelun videotallenne ei onnistunut. Videotallenteelta huomasin esimerkiksi kuinka paljon lapset olivat liikkuneet haastattelun aikana. Tätä en pelkkää äänitallennetta kuunnelllessa muistanut.

Työkokemukseni kautta olin ymmärtänyt haastatteluissa, että välillä on hyvä antaa lapsen tehdä jotain samalla kun hänen kanssaan juttelee. Joidenkin lasten voi olla vaikea keskittyä olemalla aivan paikallaan ja vastaila aikuisen kysymyksiin. Välillä lapset siis makasivat, tekivät kuperkeikkoja tai pitivät muuten ”liikunnallista” taukoa. Sitten he jaksoivat taas hetken istua ja keskustella oppimisympäristöön liittyen.

4.5 Katégoria-analyysi analyysimenetelmänä

Tutkimus analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Tällöin tutkitaan valmiiksi tekstimuotoista aineistoa tai aineistoa, joka on sellaiseksi muutettu. Laadullisessa sisällönanalyysissä ensin pilkotaan aineisto pieniin osiin. Sen jälkeen se käsitteellistetään ja lopuksi järjestellään uudelleen kokonaisuudeksi. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysi ja luokittelu perustuvat aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 105–116)

Tutkimusmetodina aineiston analyysissä käytettiin katégoria-analyysiä. Katégoria-analyysi pohjautuu asioiden katégorioimiseen, eli luokitteluun.

Voimme luokitella asioita, ihmisiä, eläimiä, tavaroita ja niin edelleen. Luokittelemme alituisen asioita ja ihmisiä ja monet yhteiskunnalliset institutiot ovat syntyneet nojaten tietynlaiseen ihmisten ja asioiden kategorioihin. Ne kertovat paljon siitä, mitä pidämme normaalina ja mitkä asiat kuuluvat aikaan jossa elämme. (Jokinen, Juhila & Suominen, 2012, s. 9–10)

Jokinen ym. (2012, s. 82–86) ovat määritelleet kategoria-analyysin lähtökohdiksi kahdeksan teesiä. Näiden mukaan kategoriat ovat kulttuurista tietoa ja tekemistä, kategorioimme ihmisiä ja muita objekteja, oletamme kategorioille täsmäntäviä määreitä, määreet taas vihjaavat kategorioista, kategorioilla tuotetaan moraalista järjestystä, kategoriat ymmärretään kontekstissaan ja kategorioita on kaikkialla ja kaikenlaisessa puheessa ja teksteissä.

Luokittelua voi tapahtua moni erin tavoin ja kategorioita on kaikkialla aineistossa. Tutkimusanalyysia tehtäessä tärkeää on, että aineiston yllättävät ja aiheen kannalta olennaiset kategoriat eivät jää näkemättä. Vaikkakin tutkijalla on rajallisuutensa tunnistaa kaikkia kategorioita. (Jokinen ym., 2012, s. 82–86)

4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimustyötä tehdessäni olen noudattanut eettisiä periaatteita ja hyviä tieteellisiä tapoja. Olen pyrkinyt aineistolähtöiseen tulkintaan ja olemaan objektiivinen koko tutkimuksen ajan. Aineiston hankinnassa olen käyttänyt teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä ja tein koehaastattelut kohderyhmän kanssa ennen itse haastattelun toteuttamista.

Tutkimusta varten olen pyytänyt tutkimusluvan organisaatiolta, jonka päiväkodissa toteutin haastattelut ja toimittanut tutkimussuunnitelman yhteyshenkilölle. Haastateltavien lasten vanhemmille esitin mitä olen tutkimaan ja miten, ja pyysin kirjallisesti tutkimusluvat. Kerroin myös haastateltaville lapsille, mitä asioita tulen heiltä kysymään ja mistä tutkimuksessa on kysymys. Myös lapsilta pyysin luvat haastatteluihin ja osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista.

Haastateltavien henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa, ei myöskään päiväkodin nimi tai sijainti. Aineistosta nousseet lasten ja päiväkodin kasvattajien nimet on muutettu. Samoin päiväkodin ryhmien nimet on muutettu. Tutkimusaineisto on tuhottu tutkimuksen päätyttyä, eikä se ole missään vaiheessa ollut ulkopuolisten ulottuvissa.

Olen kuvannut tutkimusprosessin tarkasti ja huolellisesti, sekä antanut tutkimustyölleni aikaa ja tehnyt sen kiirehtimättä. Tutkimuksen tiedonkeruutapa, tekniikan käyttö ja analysointitapa ja tulokset on kuvattu selkeästi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, kpl 6.1)

4.7 Tutkimusanalyysin toteutus

Aineistosta tuli litteroitua tekstiä Calibri-fontilla 25 sivua, rivinvälin ollessa 1 ja fonttikoon 11.

Tutkimusanalyysiä tehdessäni luin aineistoa useaan kertaan läpi. Tutkimuskysymyksen tarkentumisen jälkeen alleviivasin materiaalista kaikki lasten kokemukset liittyen oppimisympäristöön ja siinä toimimiseen. Kaiken kaikkiaan oppimisympäristöön, siinä toimimiseen ja toimintakulttuuriin liittyviä ilmauksia löytyi 220. Ilmausten kokoamisen jälkeen kirjoitin ne erillisille lapuille ja luin niitä monta kertaa läpi. Pikkuhiljaa ryhdyin ryhmittelemään kategorioita omiin ryhmiinsä. Tämä vaihe oli yllättävän haastava. Pyrin olemaan mahdollisimman tarkkana, että en poimi kategorioita ja tee ryhmittelyä ennakkokäsitysteni pohjalta. Jotkut kategoriat kuuluivat myös kahteen ryhmään, sen ymmärrettyäni alkoi ryhmien hahmottaminen helpottua. Pidin myös taukoa ryhmittelystä ja kun palasin parin päivän päästä aineiston ääreen, oli ryhmittely taas helpompaa.

Ryhmittelin aineiston seuraaviin kategoriarhyymiin. Kategoriaryhmien nimien lisäksi taulukossa on mainittu kategorioiden lukumäärät.

Taulukko 1. Kategoriaryhmät ja kategorioiden lukumäärät ryhmittäin

KATEGORIARYHMÄT	KATEGORIOIDEN LUKUMÄÄRÄ
TILAT JA KALUSTEET	97
TOIMINTA JA SEN VALINTA	54
LAPSIRYHMÄT	44
YHTEISET TAPAHTUMAT	25
YHTEENSÄ	220

Aineiston suurin kategoriaryhmä oli Tilat ja kalusteet, johon aineistosta löytyi 97 kategoriaa. Tämä ryhmä sisältää lasten ilmaukset päiväkodin kalusteista, leluista ja tiloista.

Toiminta ja sen valinta -ryhmä sisältää lasten ilmauksia päiväkodissa tapahtuvista toiminnoista, muun muassa leikeistä ja ruokailusta. Ryhmään kuuluu myös kategoriat lasten kokemuksista päiväkodin toiminnasta.

Lapsiryhmät- kategoriaryhmässä on lasten ilmaukset päiväkodin eri ryhmistä ja mihin ryhmiin he kokivat kuuluvansa, sekä missä ryhmissä päiväkodin kasvattajat olivat.

Yhteiset tapahtumat -ryhmä sisältää lasten kokemukset päiväkodin tapahtumista ja vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Seuraavassa kuviossa on esitelty myös kategoriaryhmiin kuuluvat kategoriat. Aineistosta poimitut kategoriat on nimetty aineistolähtöisistä ilmauksista.

Tilat ja kalusteet 97	Toiminta ja sen valinta 54	Lapsiryhmät 44	Yhteiset tapahtumat 25
Ne on isomille vähän sopivimmat 34	Sitte pitää aikuisen valita se leikki 34	Viskarit on isojen ryhmä 33	Vanhempaintoimikunta tekee kaikkea hauskaa 19
Nää tilat on aika kivoja 30	Päästään nopeemmin ku otetaan se ruoka ite 20	Viis päivää on sama aikuisen ryhmässä 11	Mä tykkään niist yhteisynttäreist 6
Ja saisi olla rauhassa 22			
Jos kirjasto ois kabinetissa 11			

Kuvio 1. Kategoriaryhmät ja aineistosta poimitut ilmaukset lukumäärinä

Kuvio 1 sisältää aineistosta nousseet kategoriat ryhmittäin. Kategoriaryhmien yhteyteen on merkitty ilmausten määrä, jotka aineistosta löytyivät.

Olen edennyt tutkimukseni analyysissä kategoriaryhmittäin. Aloitan ryhmästä "Tilat ja kalusteet" jossa on suurin määrä kategorioita ja etenen suuruusjärjestyksessä aina kategoriaryhmään "Yhteiset tapahtumat". Tutkijan lisäykset ja tarkennukset on lisätty aineistoon sulkumerkein.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa ilmeni että lapset kokivat päiväkodin uuden toimintakulttuurin ja oppimisympäristön pääasiassa toimivana. Aineisto paljasti

kuitenkin myös puutteita lasten osallisuuden huomioimisesta ja heidän mahdollisuudestaan vaikuttaa päiväkodin eri toimintoihin. Lapset pitivät tärkeänä mahdollisuutta leikkiin, oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, mutta myös rauhoittumiseen ja lepoon päiväkodin oppimisympäristössä. Analyysissä on myös lasten toiveita ja ehdotuksia päiväkodin toiminnasta.

5.1 Tilat ja kalusteet

Lapset kertoivat päiväkodin leluista, kalusteista ja sen tiloista paljon ja monipuolisesti. He selittivät mitä päiväkodin eri tiloissa tehdään tai leikitään ja mitkä olivat heidän lempileikkejään ja lelujaan. He puhuivat myös mitä uusia kalusteita ja leluja oli päiväkotiin tullut vuoden kuluessa.

5.1.1 Ne on isommille vähän sopivammat

Kalusteista ja leluista keskustellessa lapset huomioivat uudet ruokapöydät ja tuolit, jotka oli saatu päiväkotiin talven aikana. Ne olivat myös yksi näkyvimmistä ja konkreettisimmista oppimisympäristön muutoksista.

Koska niitä on tullu niitä uusii, koska ne on vähän korkeemmat (pöydät ja tuolit)

Ne on isommille vähän sopivammat

Lapset kokivat että heidän oli miellyttävämpää istua uusissa tuoleissa. He myös kertoivat, että vanhat kalusteet olivat tarkoitettu pienimmille ja he ”isoina” tarvitsivat korkeammat kalusteet. Pöytien ja tuolien korkeutta he pitivät hyvänä ja käytännöllisenä, kukaan lapsista ei sanonut kaipaavansa vanhoja kalusteita.

Mä jouduin oleen tälleen. (Lapsi kyyristyy)

Joo mutta pienemmille on vähä hyvemät. Mutta niitä on pienii tuoleja kyllä.

Lapset näyttivät haastattelun aikana miten kyyryssä ja huonossa asennossa heidän oli pitänyt istua vanhoissa tuoleissa. Heidän mielestään oli mukavampi, kun jalat jäivät roikkumaan istuessa ja heillä oli enemmän tilaa.

Aineiston mukaan lapset olivat myös sitä mieltä, että pienemmille lapsille olivat vanhat, matalammat kalusteet paremmat. He tarkoittivat tällä itseään pienempiä lapsia, jotka eivät pysty vielä itse kiipeämään tuolille tai pääse sieltä pois. Lapset myös totesivat, että matalampia kalusteita oli jätetty päiväkotiin, jos pienemmät lapset niitä tarvitsivat.

Leluista puhuttaessa lapset luettelivat lempilelujaan ja millä leluilla yleensä leikkivät. He kykenivät myös muistamaan, mitä leluja oli tullut lisää päiväkotiin vuoden kuluessa. Joku lapsista oli sitä mieltä, että mitään uusia leluja ei ollut tullut päiväkotiin. Suurin osa lapsista olivat kuitenkin sitä mieltä että uusia leluja oli tullut ja myös heidän toiveitaan oli toteutunut.

Tonne ne isot palikat

Mun toive oli ne barbit. Ennen oli semmosia vähän pienempiä. Ny niitä isoja

Ennen oli tylsiä leikkejä, koska ei ollu paljo leluja

Lapset muistelivat mitä uusia leluja ja välineitä päiväkotiin oli tullut. Lasten toiveista olivat toteutuneet muun muassa legot ja barbit, jotka olivat nyt lasten mielestä parempia kuin entiset.

Lasten mielestä aikaisemmin oli ollut tylsempiä leikkejä päiväkodissa. Leluja oli tullut vuoden aikana lisää ja lapset kertoivat nyt olevan mukavammat leikit, kun leluja oli enemmän.

Salissa olevista välineistä lapset kertoivat paljon. Tämä johtunee siitä, että haastattelut toteutettiin salissa ja lapsille oli konkreettisesti näkyvillä siellä olevat välineet ja kalusteet. Näin heidän oli helppo sanoa, mitä välineitä salissa oli ja muistella mitä uusia kalusteita ja välineitä saliin oli tullut.

Eikä ollu ota kiipeilyjuttua täällä

Ei ollu tatamia

Mä oon sellasta mieltä että. ku saa tehdä paljon enemmän ku on tuo lattia, kun ei oo tuota lattiaa. Voi tehdä tässä kuperkeikkoja ja kärrynpyörii. Ja puolapuissa voi kiivetä.

Lapset mainitsivat, että saliin oli tullut puolapuut ja osaa salin lattiaa peitti nyt tatami, pehmeä alusta. Myös jumppavälineet olivat nyt paremmin esillä. Lapset tunsivat saavansa olla vapaammin salissa ja kiipeillä ja tempuilla siellä, kun ei enää tarvinnut huolehtia loukkaantumisista ja salissa oli turvallisempaa touhuta.

Joo mutta sitte jos me. Sitte taas kovalla ei saa juosta. Ja tässä ei voi piirtää, ku on muskari täs pehmeällä. Mutta tuolla voi piirtää tuolla liukaammalla salissa.

Joku lapsista oli huolissaan, kun muskarin aikana ei pystynyt pehmeällä alustalla kunnolla piirtämään. Myöhemmin lapsi kuitenkin totesi, että sellaisessa tilanteessa voi siirtyä kovemmalle alustalle piirtämään.

5.1.2 Nää tilat on aika kivoja

Kysyttäessä minkälaista päiväkodissa on, lasten oli ensin vaikea vastata kysymykseen. Haastattelukysymystä tarkennettaessa pyydettiin heitä kuvailemaan päiväkotia jollekin, joka ei ole päiväkodissa koskaan käynyt.

Semmosta kivaa ja hienoa.

On tavaroita ja värejä ja sellasta hienoa

Kaikki lapset vakuuttivat päiväkodissa olevan kivaa ja mukavan näköistä. He myös kuvailivat, että päiväkodissa oli tavaroita ja leluja. Myös sisustusta kuvailtiin värikkääksi ja hienoksi. Enemmän lapset kuitenkin innostuivat kertomaan, mikä tila on mitäkin tarkoitusta varten, ja miksi niitä kutsutaan.

Että täällä voi piirtää ja täällä on sali

Ja täällä on piirustuspaikka missä voi piirtää.

Ja sali on vähän niinku jumppapaikka

Piirustuspaikka ja sali ilmenivät usein lasten puheissa kun keskustelimme päiväkodin tiloista. Oppimisympäristön muutoksen yhteydessä oli maahisten tilaan hankittu pöytä joka oli niin suuri, että sen ympärille mahtui paljon lapsia istumaan ja piirtämään, muovailemaan, tekemään palapelejä ja muita kädentöitä.

Aamuisin aikaisin päiväkotiin tulevat lapset kokoontuivat Vadelmien ryhmässä. Usean lapsen aamuun kuului pöydän ääressä kokoontuminen. Myös odotustilanteissa ja lepoajalta noustaessa lapset usein toimivat sen äärellä.

Sali oli suosittu leikki- ja toimintatila. Sinne joutuivat lapset usein myös jonnottamaan omaa leikkivuoroaan. Vaikka tilaa kutsuttiin saliksi, se oli suhteellisen pieni tila, jonne mahtui jumppaamaan ja liikkumaan noin viisi lasta kerrallaan.

Myös muita paikkoja lapset nimesivät. He kertoivat huone kerrallaan, mitä missäkin tehdään, tai mikä niiden tarkoitus oli.

Mustikat on niinku ruokapaikka

Ja Vadelmat on niinku leikkipaikka

Täällä on tota. Kahvihuone!

Päiväkodissa oli oppimisympäristön muutoksen jälkeen edelleen kaksi kotiryhmää; Mustikat ja Vadelmat. Lapset kuitenkin ajattelivat tiloja enem-

män toiminnan kuin ryhmien perusteella. Mustikoiden kotiryhmässä oli sijoitettuna ruokala, jossa myös Vadelmat kävivät syömässä. Vadelmiin jäi tällöin enemmän tilaa askartelua ja leikkejä varten.

Yksi lapsia puhuttava asia oli henkilökunnan kahvihuone, joka tehtiin Mustikoiden pienryhmätilaan. Henkilökunnalla ei aikaisemmin ollut kahvihuonetta, joten lapsia luonnollisesti kiinnosti tilan uusi käyttö. Kahvihuoneen lisäksi huoneessa säilytettiin muun muassa askartelutarvikkeita ja se toimi myös lasten rauhallisten leikkien tilana.

Päiväkodin fyysinen oppimisympäristö oli tiloiltaan hieman vanhanaikainen, eikä pienryhmätyöskentelyä ollut otettu rakennettaessa huomioon. Kolme ryhmätilaa sijaitsee vierekkäin, ja keskimmäisen ryhmätilan läpi kuljetaan alle 2-vuotiaden ryhmään. Aineistosta kävi ilmi, että lapset olivat kokeneet liikkumisessa ja tilojen käytössä muutosta oppimisympäristön muokkauksen jälkeen.

Nyt on vähän isompi tila

Nää tilat on aika kivoja. Tää on nii iso ja täällä on nii hauskaa

No ne on aika ahtaat. Paitsi yks. Se Vadelmien eka puoli.

Lapset olivat tyytyväisiä, kun heillä oli enemmän mahdollisuutta liikkumiseen eri tiloissa. Tilaa oli heidän mielestään nyt enemmän ja niissä liikkuminen oli mukavaa. Pieni osa lapsista olivat sitä mieltä, että tilaa oli vähän nykyhetkelläkin, oppimisympäristön muutoksen jälkeen. Vadelmien ryhmätiloista vain yksi huone oli heidän mielestään tarpeeksi tilava.

Lapset kertoivat mieluummin käyttävänsä kaikkia päiväkodin tiloja, kuin olevansa vain omissa kotiryhmän tiloissa. Heidän mielestään oli sujuvaa käyttää kaikkia tiloja.

Meidän piti olla pienemmässä tilassa

Ei kivaa (kun oltiin omassa ryhmätilassa)

Lapset kokivat, että aikaisemmin he joutuivat olemaan pienemmässä tilassa. Lasten mielestä pelkästään omissa ryhmätiloissa oleminen ei ollut kivaa. Kriittistä palautetta ei juurikaan tullut tilojen käytön muutoksesta. Osa lapsista kuitenkin muisteli ”kabinetin” käyttöä ennen muutosta.

Ennen kabinetissa tehtiin käsinukke-esityksiä. Esittelijät oli siellä oven takana piilossa.

Ennen kabinetti oli kahvihuoneessa ja siellä tehtiin aina esitykset.

Kabinetti oli päiväkodin vakiintunut nimitys pienryhmätilasta. Kabinetti, nykyinen työntekijöiden kahvihuone, oli edelleen käytössä myös lasten leikkeihin. Osa lapsista tuntuivat kuitenkin kaipaavan leikkejä ja toimintaa mitä kabinetissa oli aikaisemmin ollut. Lapset kertoivat, että ennen kabinetissa oli tehty käsinukke-esityksiä. Lapset myös muistelivat, että silloin olivat esittäjät olleet oven takana piilossa.

5.1.3 Sais olla rauhassa

Lapset puhuivat haastatteluissa myös levosta ja rauhoittumisesta. Päiväkotipäivä on monille lapsille pitkä ja täynnä erilaisia virikkeitä, joten on hyvä, että päivän katkaisee hetki, jolloin ei tarvitse ajatella mitään. Lapset ottivat esille päivälevon mukavana tapahtumana päiväkotipäivän aikana. Päivälepo, eli päikkärit, on päiväkodissa noin puolentoista tunnin pituinen aika lounaan jälkeen, jolloin lapset pääsevät rauhoittumaan ja lepäämään sänkyihin.

On kiva käydä päikkäreillä

Mä tykkäsin noissa nukkua kaikista eniten. Saanko mä nukkua tossa tänään?

Lapset sanoivat päivälevon olevan kiva juttu. Myös keskustelua sänkypaikasta tuli. Lapset kertoivat missä olivat heidän nukkumispaikkansa ja missä haluaisivat nukkua.

Lapset myös pohtivat miksi päiväkodissa on lepoaika ja mikä merkitys sillä on.

Ja vaikka ei nukkuiskaan, niin silti, silti on tarpeen saada lepoa

Ja jaksaa tehdä kaikenlaista

Että aivot saa lepoa

Lapset kertoivat, etteivät he välttämättä nukkuneet lepoaikana. Silti he pitivät tärkeänä, että heillä oli mahdollisuus lepäämiseen. Suurin osa lapsista sanoivat nukkuvansa ainakin välillä ja korostivat, kuinka päivälevon jälkeen he jaksavat taas pelata tai leikkiä. Lapset kertoivat olevan hyvä, että aivotkin saavat välillä levätä.

Toinen rauhoittumiseen viittaava keskustelu käytiin kirjastosta. Heidän mielestään se olisi voinut olla rauhallisemmassa tilassa. Lapset korostivat puheessaan rauhoittumisen tarvetta.

Siellä ois vähän rauhallisempaa

Ja sais olla rauhassa

Päiväkodin toiminnasta lapset tuntuivat pitävän, mutta he kuitenkin ottivat esille myös levon tärkeyden ja kertoivat kaipaavansa myös rauhallisia hetkiä ja yksinoloa. Lasten puheessa toistui, kuinka he toivoivat päivän aikana olevan mahdollisuus myös rauhoittumiseen. Lasten mielestä myös keskittyminen kirjoihin olisi helpompaa, kun olisi rauhallinen tila käytössä.

5.1.4 Jos kirjasto ois kabinetissa vois lukee helpommin

Lapset miettivät kirjaston sijaintia ja osa haastateltavista pitivät sen nykyistä sijaintia huonona. Osa lapsista eivät pitäneet siitä, että kirjaston sijainti oli nykyään Vadelmien tilassa, joka oli myös läpikulkupaikkana alle 2-vuotiaiden ryhmään. Heidän mielestään tila oli liian rauhaton ja keskittyminen kirjojen katseluun ei onnistunut.

Se vois olla vaikka kabinetissa

Vois lukee helpommin

Nii siellä sais ajatella, että mitkä kirjaimet siel ois ja nukkua

Lapset pitivät kabinettia parempana vaihtoehtona kirjaston sijainnille. Heidän mukaansa silloin olisi mahdollista lukea paremmin. Myös kirjaimien tutkiminen ja ajatteluun keskittyminen olisi silloin helpompaa. Myös toive nukkumiseen ja rauhoittumiseen nousi jälleen esille.

Haastateltavista osalla oli neutraalimpi kanta kirjaston sijaintiin. He lisäksi huomioivat, että kirjoja ei ollut vain yhdessä paikassa, vaan myös käytävillä oli kirjalaatikoita.

Eri paikoissa. Tuolkin on kirjoja

Siinä matoilla (luetaan kirjoja)

Osa lapsista totesivat mahdollisuuden kirjojen lukemiseen olevan hyvä, eivätkä nähneet syytä muuttaa kirjaston sijaintia. Heidän mielestään kirjoja pystyi lukemaan päiväkodissa myös eri paikoissa, käytävillä ja molemmissa ryhmätiloissa.

5.2 Toiminta ja sen valinta

Lapset kertoivat päiväkodin eri toiminnoista ja kuinka eri toiminnat valitaan. Lapset puhuivat mahdollisuudestaan valita leikkiä ja leikkikaveria. Myös askartelu ja ruokailu tulivat esille tutkimuksen analyysin tuloksissa.

5.2.1 Sitte pitää aikuisen valita se leikki

Leikistä ja sen valinnasta lapset puhuivat paljon. Onhan leikki tärkein toiminta- ja oppimismuoto päiväkodissa. Leikkimiseen liittyy myös paljon sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua. Itsetunto vahvistuu kun lapsi saa kokemuksia onnistuneista leikeistä ja osaamisestaan. Kasvattajan rooli on tärkeä leikissä; miten siihen rohkaistaan, miten valitaan leikkikaveri ja pikkuhiljaa harjoitellaan myös ryhmässä leikkimisen taitoja.

Kun lapsilta kysyttiin leikin valinnasta ja kuka on päättänyt leikkipaikat, olivat useat lapset sitä mieltä että aikuinen päättää paikat ja leikit.

Aikuiset päätti missä ne leikit on

Aikuiset päättää, missä lapset leikkii

Aikuinen päättää että mihin leikkiin mennään ja mikä kaveri

Lapset olivat aluksi sitä mieltä, että leikkipaikat ja leikkikaverin päättää aikuinen. Aikuiset päättivät leikin sijainnin, minkä leikin kukin lapsi valitsee ja kenen kanssa lapsi leikkii.

Keskustelun edetessä lapset mainitsivat useassa kohdin, että lapset valitsevat itse leikkikaverin ja leikin.

Kivaa kun saa valita sen leikin

Lapset valitsee leikkikaverin

Mä oon yleensä valinnu tän jätkän (lapsi halua vierustoveria)

Lapset pitivät positiivisena asiana kun he saivat itse valita leikin, mitä alkaivat leikkimään. He myös totesivat, että saavat itse valita leikkikaverin ja kertoivat kenet useimmiten valitsevat leikkiseuraksi.

Joistain ilmaisuista saattoi päätellä että lasten mielestä kasvattajat päättivät toiminnan, mitä aamupäiväisin tehtiin pienryhmissä. Lapsilla taas oli mahdollisuus vapaan leikin aikana valita haluamansa leikki ja leikkikaveri.

Nii lapset valitsee SEN leikin!

Mustikoista ja Vadelmista saa valita sen leikin

Sellasta että ku saa mennä myös Mehiläisiin, on myös hauskaa koska saa valita. Mehiläisiin pääsee harvoin, sit ku joku aikuinen pyytää niin, on silti kiva mennä.

Osa lapsista myös kokivat, että kasvattajat ovat päättäneet alueen mistä leikki valitaan, mutta lapset valitsevat leikin. Leikki oli mahdollisuus valita

Mustikoiden tai Vadelmien ryhmätiloista. Välillä oli kuitenkin mahdollisuus päästä myös Mehiläisten ryhmään, jossa alle 2-vuotiaat olivat. Se koettiin mukavana, ehkä jopa jännittävänä asiana, ja sinne lapset toivoivat pääsevänsä useamminkin.

Aineiston mukaan lapset valitsivat leikin välillä itse ja välillä kasvattaja päätti leikistä. Lapset myös ehdottivat, kuinka leikin voisi valita.

Jos vaikka toisella kaverilla ei oo kaveria, ni voi kysyä (aikuiselta) että voinko mä mennä ton kaa

Jos joskus. ku Pertillä ei ollu kaveria ni mä kysyin, että voinks mä mennä Pertin kaa (leikkimään)

Paitsi jos on tehny tuhmuuksia, ni sitte pitää aikuisen valita se leikki

Lasten puheissa toistui, että he odottivat kasvattajan tukea leikin aloittamiseen kaverin kanssa. Kasvattajalta voi hakea varmistusta ja rohkaisua, kun lapsia halusi esimerkiksi tietyn kaverin leikkiin mukaan. Lapset myös ilmaisivat, että he ainakin tiesivät kuinka piti toimia jos joku lapsista vaikutti olevan ilman leikkikaveria. Tällaisessa tilanteessa lapsi voi kysyä kasvattajalta voiko mennä ilman kaveria olevan lapsen kanssa leikkimään.

Keskustelua herätti myös tilanne, jossa joku lapsista on käyttäytynyt huonosti, esimerkiksi kiusannut kaveria tai ollut tottelematon. Tällöin lasten mielestä tulisi kasvattajan päättää leikki lapselle. Huonosti käyttäytynyt lapsi ei voi valita itse leikkiä, jos hän ei ollut edellisellä kerralla siinä onnistunut. Lasten mielestä kasvattajan tulisi olla ohjaamassa lapsi sellaisen leikin tai toiminnan äärelle, joka lapselle sillä hetkellä hänen mielestään soveltuu.

Osa lapsista puhuivat ensin enemmän ulkoleikeistä. Tämä johtunee haastattelun ajankohdasta, mikä oli kesäkuu ja ulkona viihdyttiin päiväkodissa paljon.

No vaikka sähly, jalkapallo tai kiipeily (lapset on päättäneet ulkoleikeistä)

Ulkona saadaan valita leikki

Aikuiset päättää ulkoleikin

Etenkin erilaiset pallopelit olivat lapsille mieleen ja he kokivat että ovat saaneet olla mukana päättämässä leikeistä. He myös kokivat, että ulkona valitaan se leikki mihin halutaan mennä. Eräs lapsista koki, että kasvattajat päättävät ulkona leikin mihin lapset menevät.

Aineiston analyysi paljasti, että lapset pitivät leikkiä tärkeänä toimintona päiväkodissa. He puhuivat leikistä paljon ja pohtivat kuinka leikki valitaan, mitkä ovat heidän lempileikkejään ja kavereitaan. He osasivat myös kertoa kuinka tulisi toimia jos jollakin lapsella ei ole leikkikaveria. Lapset pitivät tärkeänä, että kukaan lapsista ei joutuisi leikkimään yksin. Lapset myös kokivat, että kasvattaja oli paljon mukana päättämässä mitä leikitään ja kenen kanssa. Toisaalta lasten mielestä heillä oli itsellään myös mahdollisuus päättää leikeistä. Kasvattajalta he toivoivat myös tukea leikissä toimimiseen.

5.2.2 Päästään nopeemmin

Varhaiskasvatuksessa pyritään lasten omatoimisuuden tukemiseen ja ikätasoisesti tarjotaan mahdollisuus tehdä myös itse asioita ja saada onnistumisen kokemuksia. Ruokailuhetket toistuvat päiväkodissa kolme kertaa päivässä ja ovat hyvä mahdollisuus tukea ja harjoitella omatoimisuutta.

öö isommat ottaa itse sen ruoan ja pienemmille annetaan
nii ja me otetaan sen verran mitä me halutaan
että päästään nopeemmin

Lapset pitivät parempana vaihtoehtona sitä, että isommat saavat itse ottaa ruoan. Toisaalta pienemmille lapsille oli heidän mielestään parempi, että aikuiset annostelevat ruoan. Lapset myös sanoivat että annoskoko on oikea, kun he saavat itse sen annostella. He olivat myös sitä mieltä, että silloin syömään pääsee nopeammin ja turha jonottaminen jää pois.

Eri toimintojen valinnasta ja saatavuudesta kysyttäessä lapset ottivat esille myös askartelun. Tämä aihe synnytti keskustelua, sillä ryhmän lapset olivat innokkaita piirtäjiä ja askartelijoita päivittäin.

Jos me halutaan tai tarvitaan, ni sitte me voidaan käyttää niitä. (Askartelutarvikkeita)

Ainaski voi piirtää

ööö yhet liimat on vähän korkeella, Ja yhet liimat on menny rikki, että enää yks liima.

Lapset olivat sitä mieltä, että askartelemaan pääsee halutessaan, ainakin piirtämään. Jos kysyi luvan kasvattajalta, sai myös käyttää muita askartelutarvikkeita. Lapset pitivät tärkeänä sitä, että tarvikkeet olivat heidän saatavillaan. Hankalana asiana he kokivat liimojen vähyyden ja säilytyspaikan.

Lapset selittivät yksityiskohtaisesti, kuinka esimerkiksi ruokailussa toimitaan. He pitivät ruokailua ja siinä toimimista tärkeänä päivän tapahtumana.

Siellä on hyvää ruokaa ja siellä on kiva kun muutki kaverit on siellä syömässä muitten kans

ja sitte on niinku välillä tehty jono ja sitte menty siihen haakeen ruokaa

ja sitte jos on liian täyttä, niin sitte me mennään tonne (toiseen ryhmätilaan)

Aineiston mukaan lapset pitivät päiväkodin ruoasta. Heidän mielestään ruokailu päiväkodissa oli tärkeä hetki päivästä. Se oli myös sosiaalinen tapahtuma. Ruokailun aikana oli mahdollista tavata muita lapsia ja kavereita, joiden kanssa ei vielä ole ollut päivän aikana tekemisissä.

Ruokailusta kertoessa lapset myös korostivat, että ruokaa hakiessa tehtiin ensin jono, jonka jälkeen vasta ruokaa sai ottaa. He olivat huomioineet, että kaikki eivät mahdu samaan aikaan syömään. Siksi jo syöneet lapset siirtyivät toiseen ryhmätilaan lukemaan tai pelailemaan, ennen kuin oli aika mennä päivälevolle.

Lapset kertoivat, kuinka ruokailussa tulee toimia. He korjailivat toisiaan ja kertoivat mitä tehdään missäkin järjestyksessä.

Ja vaihetaan myös vaatteet jos tarttee.

Ja sitte me mennään syömään, koska eka meidän pitää pestä kädet.

Käsien pesu, vaatteiden vaihto ja vessaan meno kuuluvat toistettaviin asioihin, mitä tehdään päiväkodissa päivittäin. Tietty päiväjärjestys ja toistettavat toiminnot tuovat myös turvallista olo lapsille, kun he tietävät mitä seuraavaksi tapahtuu.

5.3 Lapsiryhmät

Ryhmistä ja pienryhmistä lapset kertoivat monipuolisesti. He kertoivat mihin ryhmiin he kuuluivat ja mihin muut paikalla olevat lapset kuuluivat. Ryhmään kuuluminen on lapsille tärkeää, se tuo turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta lapsille. Lapset pitivät myös tärkeänä sitä, keitä muita heidän ryhmäänsä kuului.

5.3.1 Viskarit on isojen ryhmä

Päiväkodissa olevista lapsiryhmistä puhuttaessa suurin osa lapsista ilmoittivat kuuluvansa jompaankumpaan kotiryhmään: Mustikoihin tai Vadelmiin. He muistivat hyvin, keitä ryhmiin kuului. Haastateltavista noin puolet kuuluivat Mustikoiden ja puolet Vadelmien ryhmään.

Mustikoihin me kaks

Vadelmiin me kuuluutaan

Se on isojen ryhmä. Se on viisivuotiaiden ryhmä.

Lapset pitivät tärkeänä mainita myös kuuluvansa Viskareihin. Kaikki muut paitsi yksi haastateltavista olivat jo viskareita, syksyllä esikouluun siirtyviä lapsia. Viskarit kokoontuivat kerran viikossa tekemään yhden aikuisen johdolla heille sopivaa toimintaa. Viskari-ryhmään kuulumisen oli lapsille jotain, mitä jotkut olivat odottaneet montakin vuotta päiväkodissa olon aikana.

Päiväkodissa toimivat samat pienryhmät kolme päivää viikossa aamupäivisin. Nämä pienryhmät olivat kiinteät. Noin puolet lapsista korostivat pienryhmiä puheissaan.

Mä keksin! Mä kuulun Sammakkoihin!

No ihan kiva, mutta Sanna ja Martta ois voinu olla siinä kans.

Kissat kuuluu Vadelmiin

Lapset osasivat kertoa, keitä heidän pienryhmäänsä kuuluivat. He muistivat myös pienryhmien nimet, jotka he olivat pienryhmässä itse saaneet päättää muiden lasten kanssa. Lapset miettivät myös että pienryhmässä oli mukavaa, mutta siihen olisi voinut kuulua myös muita hänelle tärkeitä kavereita.

Lapset myös nostivat esille kolme-vuotiaiden pienryhmän Kissat. Kissoissa olivat nuorimmat lapset ja heidän kanssaan toimivat samat kaksi kasvattajaa aamupäivisin. Päiväkodin varhaiskasvattajat olivat ajatelleet, että pienemmille lapsille on selkeämpää kun heidän kanssaan on samat, tutut aikuiset ja että he toimivat samassa ryhmässä.

5.3.2 Viis päivää on sama aikuinen ryhmässä

Lapsilta kysyttäessä kuuluvatko aikuiset joihinkin ryhmiin, osasivat he kertoa missä kukin aikuinen toimii.

Kati ei oo enää

Veera ja Katariina on Kissoissa

Viis päivää on sama aikuinen ryhmässä

Kevään aikana oli henkilökunnassa tapahtunut vaihtuvuutta, mutta lapset muistivat silti hyvin, kuka kasvattaja kuului mihinkin ryhmään. He myös puheissaan mainitsivat, jos joku kasvattajista ei enää työskennellyt päiväkodissa tai oli jäänyt jo lomille.

Lapset hahmottivat, että viikon verran aina sama kasvattaja veti samaa pienryhmää. Kissoissa taas oli aina samat aikuiset. Lapset myös muistelivat, keitä aikuisia päiväkodissa oli kevään aikana ollut, vaihtuvuus kun oli ollut poikkeuksellisen suurta.

Lapset hahmottivat hyvin kotiryhmät ja mihin pienryhmiin he kuuluivat. Ryhmään kuulumisen oli heille tärkeää ja he muistivat myös missä ryhmässä aikuiset toimivat. He myös pohtivat, voisiko omaan pienryhmään kuulua kaikki hyvät kaverit ja olla itse päättämässä ketä omaan pienryhmään kuuluisi.

5.4 Yhteiset tapahtumat

Lapset puhuivat yhteisöllisistä tapahtumista ja toiminnasta päiväkodilla. Myös huoltajien mukana olo tapahtumissa tai tilaisuudet joita he olivat olleet mukana järjestämässä, olivat olleet lapsille tärkeitä. Ne olivat jääneet heille mieleen mukavana muistona.

5.4.1 Mä tykkään niistä yhteissynttäreistä

Yhteissynttärät ja erilaisten esitysten suunnittelu olivat yhtenä puheenaiheena lapsilla. Lapset sanoivat pitävänsä siitä, kun he saavat yhdessä suunnitella ja toteuttaa leikkejä ja esityksiä. Myös talon väen kokoontuminen yhteen ja päiväkodin erilaiset juhlat olivat hetkiä, joista he pitivät.

Mutta silloin oli kiva kun me tehtiin se näytös Tähtäpä.

Nyt ollaan jo tehty Tähtäpä viis.

Mä tykkään niistä yhteissynttäreistä siksi, että niissä on aina kaikki, siellä pitää olla kaikkien aina olla siellä, koska siel on yhteissynttärät.

Tähtäpä esitystä lapset harjoittelivat ja suunnittelivat itse aikuisen avustuksella. Esitykseen saivat tulla kaikki halukkaat mukaan. He myös esittivät sen muille päiväkodin lapsille ja innostuivat tekemään näytelmään jatko-osia, elokuvien tapaan. Lapset juttelivat haastattelutilanteessa vielä mahdollisuudesta tehdä uusia esityksiä.

Yhteissynttärinä oli uusi käytäntö, mikä oli otettu päiväkodissa syksyllä käyttöön. Enää ei juhlittu jokaista synttärisankaria erikseen, vaan vietettiin keran kuussa silloin syntyneiden lasten juhlia. Lapset kertoivat, että ne olivat mukavia tapahtumia, koska kaikki päiväkodin lapset olivat siellä ja yhdessä juhlittiin sankareita.

5.4.2 Vanhempaintoimikunta tekee kaikkea hauskaa lapsille

Lapset pitivät tärkeänä yhteisiä tapahtumia vanhempien kanssa. Yhteinen tekeminen omien vanhempien, mutta myös päiväkodin kasvattajien ja päiväkotikavereiden kanssa synnytti paljon keskustelua. Lapset myös toivat ilmi, että he toivoivat senkaltaisia tapahtumia olevan enemmänkin.

Ne on ollu kivoja, koska siellä on kaikki ja saa vilkutella kavereille ja koska aikuiset (päiväkodin) on siellä, ettei ketää häirii siellä.

Ne on ollu myymässä siellä niitä karkkeja ja kaikkii sellasii herkkuja (vanhemmat)

Se on niiku tän päiväkodin. Vanhempaintoimikunta on että kaikki auttaa toisia ja yrittää tehdä lapsille kaikkea hauskaa täällä.

Lapset pitivät päiväkodin yhteisistä tapahtumista vanhempien kanssa. Lasten mielestä oli myös hyvä, että päiväkodin kasvattajia oli paikalla yhteisissä tapahtumissa. Tällöin lapset koki pystyvänsä turvallisesti vilkutella kavereille vanhempiensa kanssa, päiväkodin kasvattajien huolehtiessa tapahtuman rauhallisesta sujumisesta.

Vanhempaintoimikunnan toiminta synnytti myös keskustelua. Vanhempaintoimikunta oli kuluneen vuoden aikana järjestänyt erilaisia tempauksia ja varainkeruuta. Jotkut haastateltavista lapsista olivat myös olleet mukana järjestämässä vanhempiensa kanssa erilaisia myyntitapahtumia ja juhlia.

Aiheesta keskustellessa joku lapsista osasi hyvin myös avata vanhempaintoimikunnan merkitystä ja toimintaa. Hänellä oli tunne siitä, että vanhemmat halusivat järjestää mukavaa tekemistä lapsille ja viettää aikaa heidän kanssaan. Lasten mieleen oli jäänyt, kuinka vanhemmat myivät herkkuja päiväkodilla, mikä poikkeaa päiväkodin normaalista arjesta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lasten mielipiteitä ja kokemuksia uudesta oppimisympäristöstä. Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena saada lasten ääni kuulumaan. Tämä mahdollistuu kysymällä lapsilta itseltään, miten he kokevat asioita ja mitä mieltä he niistä ovat.

Johtopäätöksissä etenen analyysin tulosten mukaan, aloittaen Tiloista ja kalusteista.

6.1 Uudet kalusteet ja muokatut tilat toimintaan innostajana

Vertailua entiseen oli lasten puheissa paljon, kun puhuimme kalusteista ja leluista. Lapset kertoivat myös leikkimahdollisuuksien ja leluvalikoiman olevan parempi, mitä se oli ollut ennen oppimisympäristön muutosta. Lapset myös kokivat, että heidän toiveitaan oli kuunneltu uusien lelujen hankinnassa.

Lasten puhuessa kalusteista ja leluista, he muistivat hyvin, mitä uusia kalusteita oli päiväkotiin tullut vuoden aikana. Tutkijana hieman yllätyinkin, kun lapset ottivat vahvasti esille uudet ruokapöydät ja tuolit. He olivat hyvin yksimielisiä sen suhteen, että korkeat kalusteet olivat paremmat kuin vanhat ja matalat kalusteet olivat olleet. Ennen kalusteet olivat olleet heidän mielestään ahtaat, pienet ja hankalat istua.

Uusia kalusteita odoteltiin päiväkotiin pitkään. Päiväkodissa puhuttiin paljon uusista kalusteista odottavin, positiivisin mielin. Koska työntekijät olivat ottaneet kalusteet innostuneena vastaan, ehkä lapsetkin ovat osittain sen takia asennoituneet niihin positiivisesti.

Lapset ilmaisivat innokkuutensa uusista leikki- ja toimintamahdollisuuksista. Varsinkin salissa oli tapahtunut lasten mukaan paljon muutosta. On huomioitava, että haastattelut pidettiin salissa, joten lasten oli myös helppo huomioida muutokset siellä. Liikkumisen ja voimistelun lapset tuntuivat pitävän nyt miellyttävänä ja toimivana. Salin muokkaamiseen oli päiväkodissa kasvattajat panostaneet yhdessä vanhempaintoimikunnan kanssa. Vanhempaintoimikunta hankki liikuntasaliin puolapuut ja tatamin.

Myös Kati Vaajasen tutkimuksessa ovat työntekijät korostaneet liikuntasalin tärkeyttä ja tarpeellisuutta. Liikuntasali tukee lapsen liikkumisen mahdollisuutta, kunhan se on käyttövalmiina lasten spontaanille liikunnalle. (Vaajanen, 2018, s. 100–101)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa liikkuminen nostetaan esille tärkeänä toimintana ja tilat tulisi suunnitella niin, että lapset voisivat liikkua mahdollisimman paljon myös sisätiloissa. Myös fyysisistä aktiivisuutta tulisi

tukea. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018. s. 32) Tässä tutkimuksessa lapset mainitsivat myös ulkotilat mahdollisuutena liikkumiseen esimerkiksi pallopelien, metsäretkien ja kiipeilyn kautta.

Lapset kuvailivat päiväkodin tiloja paljon toiminnan kautta. He kävivät läpi päiväkodin eri tiloja ja kertoivat mitä niissä voi tehdä. Tutkijana huomioin, että lapset kertoivat tiloista enemmän niiden toiminnan mukaan, kuin että olisivat keskittyneet siihen, kenen kotiryhmään tilat kuuluivat.

Oppimisympäristön muutoksen tavoitteena oli päiväkodissa ollut, että enää eivät kotiryhmät toimisi vain omissa tiloissaan, vaan koko päiväkodin tilat olisivat käytössä. Lapsiryhmällä ei olisi omia kiinteitä tiloja, vaan leikkialuepedagogiikan mukaisia leikkialueita, jotka ovat pedagogisia ympäristöjä (Raittila & Siippainen, 2017, s.291–292.) Tämän olivat lapset selvästi omaksuneet ja luettelivat mitä kaikkea voi missäkin tilassa tehdä. Esimerkiksi: Sali on jumppapaikka, Mustikoissa on ruokapaikka ja Vadelmissa leikitään. Kotileikillä, autoleikillä ja askartelulla oli oma paikkansa, eivätkä ne olleet sidottu molempiin ryhmätiloihin, kuten aikaisemmin.

Lapset kertoivat mieluummin käyttävän päiväkodin kaikkia tiloja, kuin vain oman kotiryhmän tiloja. Lasten mielestä ennen oppimisympäristön muutosta tilat olivat olleet ahtaat ja niitä oli ollut vähän. He kuvailivat päiväkodin nykyisiä tiloja värikkäiksi ja kivan näköiseksi.

Myös Kemppaisen (2018, s. 51) tutkimuksessa lapset kokivat, että uudessa oppimisympäristössä oli enemmän tilaa ja mahdollisuuksia valita sopiva tila työskentelyä varten. Myös koulun esteettisestä kauneudesta oppilaat antoivat kiitosta ja pitivät sitä tärkeänä.

Tutkimuksessani lapsiryhmien toiminnan lapset myös ajattelivat pienryhmissä liikkumisena eri toimintatiloissa. Lapset myös mainitsivat, että tarvittaessa voi askarrella myös toisessa ryhmätilassa tai yhdistää leikkejä; tämäkin on tärkeää huomioida oppimisympäristön muokkauksessa, että tilat ovat mahdollisimman joustavat ja muunneltavissa.

Eräs lapsia mietittänyt tilaratkaisu oli pienryhmätila, joka oppimisympäristön muokkauksen jälkeen toimi myös työntekijöiden taukotilana. Lapset ottivat kahvihuoneen ja sen käytön useasti esille haastattelun aikana ja pohtivat sen merkitystä. Lapset muistelivat, kuinka ennen yhdessä pienryhmätilassa oli tehty käsinukke-esityksiä tai muuta mukavaa puuhaa. Lapset eivät kokeneet tilan käyttömahdollisuuksia oppimisympäristön muutoksen jälkeen enää niin monipuolisena.

6.2 Mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen

Varhaiskasvatuksen perusteissa levon ja rauhoittumisen merkityksestä mainitaan muutamassa kohdassa. Esimerkiksi lasten hyvinvointia tulisi

edistää antamalla mahdollisuus rauhoittumisen ja lepoon (Varhaiskasvatuksen perusteet, 2018, s. 31.) Oppimisympäristöjä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon, että lapsella on mahdollisuus vauhdikkaaseen ja monipuoliseen liikkumiseen ja leikkeihin, mutta myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 32.)

Keinoja rauhallisuuden ja levon tarjoamiseen ei ole annettu suoraan varhaiskasvatus henkilöstön käyttöön. Päiväkodeissa toisinaan ehkä ajatellaan levon ja rauhoittumisen liittyvän lepoaikaan. Tutkimuksen tuloksissa lapset ottivat levon esille ja kertoivat sen tärkeydestä. Lepojasta, eli nukkarista, lapset kommentoivat ” – – – että aivot saavat lepoa,” ” – – – sitte jaksaa tehdä kaikkea” ja ” – – – nukkarissa on kivaa.” Lapset esittävät nukkarissa olon odotettuna päivän tapahtumana.

Tutkimuksessa lapset esittivät myös toiveen, että rauhoittumaan pääsisi muulloinkin, nimenomaan siihen tarkoitettuun tilaan. Eräs rauhoittumiseen liittyvä keskustelu käytiin kirjaston sijainnista, johon he ottivat kantaa sen huonolla paikalla. Heidän mielestään kirjastossa ei voi keskittyä kirjojen lukemiseen, koska melua on liikaa. Lapset jopa esittävät paremman sijainnin kirjastolle, joka olisi pienryhmätilassa, joka toimi sillä hetkellä myös henkilökunnan kahvihuoneena. Heidän mielestään silloin olisi parempi keskittyä paitsi kirjojen lukemiseen, myös rauhoittumiseen. He ilmaisevat toiveen, että ” – – – sais olla rauhassa.”

Uuden varhaiskasvatuslain sekä sitä tukevan varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden ilmestymisen myötä on varhaiskasvatusta kehitetty valtavasti harppauksin ja sen laatua arvioitu. Oppimisympäristön kehittämiseksi on asetettu tavoitteita ja ohjeita, jotta osataan ottaa kaikki ne asiat huomioon, jotka tukevat lapsen oppimista, kasvua ja kehittymistä. Onko rauhoittumista ja lepoa kuitenkin ajateltu sen tarpeeseen nähden liian vähän?

Myös Heidi Kempvaisen (2018, s. 51–52) tutkimuksessa oppilaat hakeutuivat mielellään rauhallisiin työskentelytiloihin joko yksin tai pienryhmässä. He kokivat avoimessa tilassa melun toisinaan haasteena ja pitivät tärkeänä, että koulun tiloista löytyy paikkoja, jonne voi vetäytyä.

Lautasen (2019, s. 37) tutkimuksessa työntekijät kokivat oppimisympäristön muutoksen tuoneen päiväkotiin lisää levottomuutta ja sekavuutta eri käytänteissä. Työntekijöiden mielestä lapset olivat innostuneita ja leikit olivat monipuolistuneet, mutta osa lapsista olivat kykenemättömiä toimimaan uusissa tiloissa ja hahmottivat huonosti tilat ja eri toiminnot niissä. Myös työntekijät itse olivat välillä tietämättömiä siitä, missä heidän tulisi olla ja mitä heidän tehtäviinsä kuului.

Oman tutkimukseni tulosten mukaan lapset olivat innostuneita uudesta toimintaympäristöstä ja leikkimahdollisuuksista. Tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että oppimisympäristön muutoksen yhteydessä ei ollut

osattu antaa tarpeeksi huomioita levolle ja rauhoittumiselle. Uudet lelut ja välineet, avarammat ja laajemmat tilat olivat innostaneet lapsia tutkimaan ja toimimaan monipuolisemmin, mutta tämä ehkä myös väsytti lapsia, kuten normaali päiväkotipäivä lapsia yleensäkin. Lapset kokivat myös tarvetta rauhoittumiselle ja haastattelussa osasivat myös sen nostaa itse esille.

Tietoisuustaitojen ja rentoutumisen tarpeeseen on herätty. Nykyään se on otettu huomioon myös varhaiskasvatuksessa ja tutkimusta on tehty jo jonkin verran. Materiaalia, kuten erilaisia toimintakortteja on hyvin saatavilla ja ryhmän yhteisiä rentoutumishetkiä saatetaan pitää esimerkiksi aamupiirien yhteydessä. Tutkimuksessa lapset esittävät myös toivetta saavansa tietyn fyysisen tilan ja mahdollisuuden rauhoittumiseen silloin, kun itse tuntevat siihen olevan tarvetta.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla rauhoittumisen ja levon tutkimista pienryhmätoimintana toteutuvassa oppimisympäristössä. Monissa päiväkodeissa on rauhoittumishuoneita, joissa on pehmeitä tyyynyjä, kirjoja, rauhoittava sisustus ja ehkä mahdollisuus kuunnella kuulokkeilla rauhoittavaa musiikkia tai äänikirjoja. Lasten kanssa yhdessä suunnittelua ja toteuttamista, mutta myös arviointia tulisi kehittää. Lapset ovat oman toimintansa asiantuntijoita.

6.3 Aikuisjohtoista, lapsilähtöistä vai molempia?

Lasten osallisuus tulisi ottaa huomioon myös oppimisympäristöä rakennettaessa. Tutkimuksen tulosten mukaan osallisuudelle olisi voinut antaa enemmän mahdollisuuksia. Lasten tuntemukset leikkien valinnassa olivat ristiriitaisia: Heidän mielestään aikuiset valitsivat paljon toimintaa heidän puolestaan, toisaalta he tunsivat, että heillä oli mahdollisuus itse valita leikkiä ja leikkikaveria. Tietynlaisissa tilanteissa lapset myös toivoivat saavansa aikuisen tukea, jos leikin valinta tai kaverin pyytäminen leikkiin on vaikeaa.

Kun lasten osallisuutta ja sen mahdollisuuksia käytännössä mietitään varhaiskasvatuksessa, kasvattaja voi helposti olettaa tietävänsä mitä lapsi haluaa tai tarvitsee. Roos tuo väitöskirjassaan esiin, kuinka lapselta pitäisi enemmän kysyä ja häntä kuunnella, kun halutaan tietää mitä hän tahtoo. (Roos 2016, s. 2-16.)

Jos kasvattajat pelkästään havainnoivat lapsia tai lapsiryhmää, on siinä aina vaara, että havainnoija tekee päätelmiä omista oletuksista käsin. Kasvattajalla on oma käsityksensä siitä, mitä lapsi tarvitsee. Hän voi jopa kysyä, mitä lapsi haluaisi tai tiedustella lapsen mielipidettä, mutta ei osaa kuunnella lapsen vastausta. Tarvitaan ammattitaitoa ja herkkyyttä siihen, että lapsen sanoma osataan tulkita oikealla tavalla.

Heleniuksen & Lummelahden mukaan Raittila (2013) esittää, että pysyvä ryhmä ja samat aikuiset myös tuovat turvaa lapselle. Jos aikuisen rooliksi jää pelkästään valvoa, miten lapset omaehtoisesti tiloissa liikkuvat, ei lapsi saa kokemusta turvallisesta ja tutusta ryhmästä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 38)

Tutussa ja turvallisessa ryhmässä lapsen luottamus vahvistuu aikuiseen, muihin lapsiin ja myös omaan itseensä. Täytyy olla tarkkana, että pedagogisesti suunnitellut tilat eivät tue pelkästään rohkeita ja aktiivisia lapsia. Tulee ottaa huomioon lapset yksilöllisesti, ja tukea myös hiljaisempien ja arempien lasten toimintaa. Lasta voi kannustaa tekemään itse päätöksiä, mutta aikuisen tulee aina olla vierellä tukemassa juuri sen verran, kun lapsi sitä tarvitsee.

Lapset kokivat hyvänä että saivat harjoitella omatoimisuutta esimerkiksi annostelemalla itse ruokansa. Ruokailusta lapset kertoivat paljon ja aineiston mukaan pitivät tärkeänä sitä, että ruokailu tapahtumana etenee totutulla tavalla. He kokivat ruokailun myös sosiaalisena tapahtumana, missä oli mahdollista tavata niitä kavereita, joiden kanssa ei ollut ehtinyt vielä leikkiä tai jutella päivän aikana.

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksen mukaan lapsi oppii vuorovaikutuksessa. Vaajasen tutkimuksen mukaan (2018, s. 100) fyysisen ympäristön tulisi tukea mahdollisuutta vuorovaikutukseen yhteisillä tiloilla, jolloin myös pedagogiikka ja yhteisöllisyyden tunne tulee näkyvämmäksi. Ruokailu on päivittäin monta kertaa toistuvaa harjoittelua paitsi tapakasvatuksessa myös vuorovaikutustaidoissa. Ruokailuun on siis syytä kiinnittää huomiota ja arvioida mitkä mahdollisuudet on kolme kertaa päivän aikana tapahtuvassa toiminnassa vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta.

Myös lapsen osallisuutta voisi vahvistaa miettimällä lasten kanssa yhdessä, kuinka ruokailu sujuu ja mitkä ovat hyvät käytänteet. Päiväkodissa oli ruokailupaikkaa ja pienryhmien aikataulutusta mietitty paljon, mutta lapsia olisi voinut ottaa pohdintoihin enemmän mukaan. Jos heiltä olisi kysytty, kuinka he kokevat ruokailun, olisi kasvattajienkin ollut helpompi miettiä ruokailua lasten kannalta parhaalla tavalla. Lapset osasivat myös itse arvioida, onnistuuko heiltä juoman kaataminen tai ruoan annostelu. Haastateltavat sanoivat, että joskus aikuisen on hyvä annostella ruoka. Esimerkiksi jos lapsi on vielä pieni. Jotkut lapset toki tarvitsevat enemmän rohkaisua ja tukea aikuiselta, lapsen osaamista on kasvattajan osattava arvioida tilanteen mukaan.

Samoin askarteluvälineiden saatavuutta oli päiväkodissa pyritty parantamaan niin, että lapsilla olisi mahdollisimman hyvät mahdollisuudet hakea itse tarvikkeita. Lapset tiesivätkin hyvin missä tarvikkeita säilytettiin, mutta heiltä tuli myös kommentteja, että tarvikkeita oli liian vähän tai ne olivat sijoitettuna liian korkealle. Osa lapsista oli myös sitä mieltä, että aikuisten valvonnassa oli vielä suurin osa välineistä, mutta lasten pyytäessä heillä oli

mahdollisuus saada ne käyttöönsä. Lasten kanssa voisi käydä keskustelua myös siitä, mitä tarvikkeita heidän mielestään olisi hyvä olla päiväkodilla ja heidän saatavillaan.

Lapset kertoivat paljon leikistä. Sen kautta on lapsen mahdollisuus oppia vuorovaikutustaitoja ja tunteiden säätelyä. Leikki vahvistaa lapsen identiteettiä ja hän oppii laaja-alaisesti sen kautta. Ryhmässä leikkiminen myös vahvistaa yhteisöllisyyttä ja päiväkodin positiivista ilmapiiriä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 39.) Lapset kokivat tutkimuksessani leikin valinnan mielekkäänä ja tärkeänä kaverisuhteiden luomiselle.

Uusi oppimisympäristö kannusti lapsia valitsemaan leikkiä eri tiloista ja luomaan myös uudenlaisia leikkejä. Myös yhteisten esitysten ja näytelmien tekeminen oli lapsille mieluisa kokemus. Niihin otettiin kaikki halukkaat mukaan ja jokaiselle lapselle keksittiin oma tehtävä näytelmän edistyessä. Tämä tarjosi mahdollisuuksia lapsen vuorovaikutustaitojen ja itsetunnon kehittymiselle, sekä ryhmässä toimimiselle.

Lapset kertoivat mahdollisuuksistaan leikkien ja leikkikaverin valintaan. Pienryhmiin he toivoivat voivansa vaikuttaa itse, esimerkiksi saavansa valita omia ystäviä pienryhmään. Leikkipaikan valinnoissa lapset tunsivat voivansa valita missä ja kenen kanssa haluavat leikkiä. Alle kaksi-vuotiaiden ryhmään lapset toivoivat pääsevänsä useammin leikkimään tai auttamaan.

Päiväkodin toimintakulttuuri tuntuu olevan edelleen jäykkä sen suhteen, kuinka pienempien ryhmä oli eristetty oppimisympäristön muutoksen kokeneista isojen ryhmistä. Pienten ryhmä tuntui jäävän lasten puheissa päiväkodin toimintakulttuurissa ulkopuoliseksi, vaikka lapset itse tahtoivat olla enemmän pienten lasten kanssa tekemisissä.

Jos kaikki päiväkodin ryhmät tekisivät yhteistyötä keskenään, olisi lasten siirtyminen pienten ryhmästä isompien ryhmään kenties helpompaa, kun tilat ja varhaiskasvattajat olisivat jo tuttuja. Jäin pohtimaan myös lasten ilmaisua siitä, voisivatko he vaikuttaa ketä pienryhmissä olisi. Aikuiset toki omilla havainnoillaan muodostavat pienryhmät lasten tarpeiden mukaan, mutta voisiko näissäkin tapauksissa kysyä lapsilta toiveita?

Aineistosta ilmenee, että lapsilla on turvallinen suhde päiväkodin aikuisiin ja lapset luottavat heihin. Kasvattajalle voi kertoa, jos on vailla leikkikaveria tai lapsen on vaikea valita leikkiä. Lasten puheista voi päätellä, että he luottavat kasvattajien kykyyn selvittää tilanteita, jotka saattavat olla haasteellisia lapselle. Kiusaamistilanteissa tai jos joku lapsista käyttäytyy haasteellisesti, lapset haluavat paitsi kasvattajan väliintuloa, myös tukea siihen kuinka ja miten leikkiä voi jatkaa konfliktin jälkeen. Lapset olivat myös sitä mieltä, että jokaisella lapsella on oikeus leikkikaveriin, eikä ketään tulisi jättää yksin. Tähänkin he ilmaisivat haluavansa kasvattajan tukea.

Vaikka tutkimuksessa tutkittiin fyysisen oppimisympäristön muutosta, vaikuttaa fyysinen muutos aina myös sosiaaliseen ja psyykkiseen oppimisympäristöön. Päiväkodin ilmapiiri vaikuttaa paljon oppimisympäristöön ja sitä myöten päiväkodin koko toimintakulttuuriin. Minkälainen ilmapiiri vallitsee työntekijöiden kesken ja onko työilmapiiri hyväksyvä ja kannustava: Tämä vaikuttaa lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Lapsi kehittyy ja kasvaa vuorovaikutuksessa sosiaalisessa ympäristössä. (Ahonen 2017, s. 113–114)

Lautasen (2019) tutkimuksessa ilmeni, että toimintakulttuurin tulisi kehittyä ja siihen kiinnittää huomioita oppimisympäristön muutosprosessin aikana. Myös pedagogiseen johtajuuteen tulisi antaa aikaa, jotta toimintakulttuurin kehittäminen voisi kulkea oppimisympäristön muutoksen rinnalla. Lautasen tutkimuksen tulosta voi osittain verrata tähän tutkimukseen: Toimintakulttuurin kehitys vaikuttaa tulevan jäljessä oppimisympäristön muutoksen jälkeen. Toisaalta toimintakulttuuri myös muokkautuu pikkuhiljaa, joten on luonnollista, että se tulee suuren muutoksen perässä. Lasten osallisuuden huomioimista olisi kuitenkin tässäkin oppimisympäristön muutoksessa voinut ottaa enemmän huomioon jo koko muutosprosessiin ryhtyessä.

Taito ottaa lapsen osallisuus huomioon toiminnassa vaati miettimistä, toimintatapojen sopimista tiimissä ja nimenomaan sen pohtimista, kuinka käytännössä toteutetaan lasten kuunteleminen ja tarpeiden ja mielipiteiden huomioiminen toiminnassa. Varhaiskasvattajalta vaaditaan paljon empatiakykyä ja taitoa tulkita ja ymmärtää lasten kertoma. Säännölliset koulutukset ja keskustelut työyhteisössä ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta työyhteisössä kyetään toimimaan samalla lailla ja tukemaan työkaveria.

6.4 Yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä

Tutkimukseni tuloksissa tuli ilmi lasten positiivinen suhtautuminen yhteisöllisyyteen ja he toivoivat vanhempia enemmän mukaan päiväkodin toimintaan. Lapset kokivat tärkeänä vanhempien läsnäolon erilaisissa juhlissa tai myyntitempauksissa.

Varhaiskasvatusta toteutetaan lapsen tarpeista lähtien. Lapsen huoltaja on varhaiskasvattajan tärkein yhteistyökumppani. Luottamus päiväkodin henkilökuntaan on tärkeää paitsi lasten, myös huoltajien taholta. Lapsi aistii huoltajiensa ja kasvattajien välisen kunnioituksen ja luottamuksen tai pahimmassa tapauksessa sen puutteen.

Kannustava ja myönteinen palaute henkilöstöltä lapselle ja hänen huoltajilleen on tärkeää, sillä sen pohjalta luodaan pohjaa lapsen hyvinvoinnille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 34.) Huoltajien kanssa laaditaan varhaiskasvatussuunnitelmat ja heidän kanssaan sovitaan tavoitteet lapsen varhaiskasvatukselle. Kun luottamus henkilöstön ja huoltajien

välillä on vahva, on myös helpompi ottaa esille mahdolliset tuen tarpeet ja keskustella niistä. (Helenius & LummeLahti, 2018, s. 18)

Varhaiskasvatussuunnitelma tuo esille päiväkodin yhteisöllisyyden vahvistumisen, kun huoltajien kanssa on yhteistyötä ja yhteistä toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 34.) Myös lapset kokivat tutkimuksessa yhteisöllisyyttä muun muassa vanhempaintoimikunnan toiminnan kautta. Lapsille oli tärkeää, että huoltajat olivat mukana päiväkodin juhlissa ja järjestivät heille kivoja juttuja. Lapset kokevat myös itsensä arvokkaiksi ja merkityksellisiksi, kun huoltajat ovat kiinnostuneita heidän toiminnastaan päiväkodissa.

6.5 Lasten näkemys asemastaan muokatussa oppimisympäristössä

Välimaa (2011, s. 30–32) esittää, että kategoria-analyysissä pyritään näkemään myös tutkittavien vastausten taakse, siihen miten he käsittelevät kategorioita. Lasten puheista poimitut kategoriat toimivat myös selontekoina sille, miten he näkevät itsensä ja toimintansa uudessa oppimisympäristössä. Samoin voi tarkastella, minkälaisia päiväkotia he puheillaan rakentavat.

Lapset toivat ilmauksillaan ilmi, miten he näkivät asemansa päiväkodissa. He toivoivat mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja sen toteuttamiseen. He myös ilmaisivat kykenevänsä arviomaan päiväkodin toimintakulttuurin toimivuutta ja kertoivat miten sitä voisi kehittää. Lapset myös uskoivat kykenevänsä arviomaan omaa osaamistaan suoriutumisistaan arkipäivän haasteista.

Lapset näkivät asemansa päiväkodin toimintakulttuurissa vaikuttajana ja toimijana. Heidän puheissaan ei ollut uhrin asemaa, vaan he kertoivat mitä päiväkodin toiminnassa voisi muuttaa. Lasten puhe oli toiveikasta ja osallistuvaa. He myös kertoivat varhaiskasvattajien ja huoltajien tärkeästä asemasta heidän tukemiseensa.

7. POHDINTA

Ryhtymällä haastattelemaan lapsia toivoin saavaani tietoa uudesta oppimisympäristöstä nimenomaan lasten kokemuksista käsin. Tulokset yllättivät minut, erityisesti se kuinka monipuolisesti lapset osasivat kertoa osallisuudestaan ja kokemuksistaan uudessa toimintaympäristössä. Lasten avoin ja rehellinen suhtautuminen haastattelussa kertoo myös siitä, kuinka lapset pitävät tärkeänä sitä, että heitä kuullaan.

Tutkimustuloksissa lapset osasivat kertoa mitkä asiat toimivat, mutta myös missä oli puutteita liittyen muokattuun oppimisympäristöön. Päiväkodin

tilat oli uudistettu pitkältä kasvattajien havaintojen, arvioinnin ja toteuttamisen perusteella, pohjautuen valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteisiin, sekä päiväkodin organisaation ohjeisiin ja tukeen.

Lasten esille ottama rauhoittumisen tarve uudistetussa oppimisympäristössä on tärkeimpiä tutkimustuloksia, joita nostan tutkimuksestani esille. Lepoon ja rauhoittumiseen liittyviä kysymyksiä minulla ei ollut haastattelussa etukäteen mietittynä, vaan lapset puhuivat siitä itse. Lapset olivat itse huomioneet levon tärkeyden päiväkotipäivän aikana, samoin tunteineet tarvetta rauhoittumiseen. Lapset osasivat myös ehdottaa, missä rauhoittumispaikka voisi olla ja mitä siellä voisi olla. Pienryhmätilan he kokivat olevan hyvä ja levollinen paikka rauhoittua. Mielenkiintoista olisi tutkia kuinka mahdollisuus rauhoittumiseen ja yksinoloon toteutuu päiväkodissa, ja miten lapsia voisi ohjata tutkimaan ja tiedostamaan omaa oloaan ja tarvettaan rauhoittumiselle, sekä tarjoamaan siihen eri välineitä ja keinoja. Toimintatutkimuksen voisi toteuttaa suunnittelemalla yhdessä lasten kanssa päiväkotiin lepo- tai rauhoittumistilan.

Myös liikunta nousi esille tutkimustuloksissa. Liikunnan on todettu edistävän lapsen kehittymistä ja varhaiskasvatuksessa siihen kiinnitetään paljon huomiota. Lapset olivat tutkimuksen mukaan innokkaita käyttämään päiväkodin salia, mutta korostivat myös piha-aluetta erilaisten palloilupelien ja liikuntaleikkien paikkana. Myös Kati Vaajasen (2018) tutkimuksessa kasvattajat pitivät tärkeänä sekä mahdollisuuteen liikuntasaliin erillisenä, toimintavalmiina tilana, mutta myös liikkumisen mahdollisuuteen päiväkodin muissakin tiloissa.

Jatkotutkimusaiheena tutkimukseeni voisi tutkia liikunnan yhdistämistä enemmän päiväkodin arjen toimintoihin, ilman että se vaatisi erillistä tilaa. Liikuntaan houkuttelevuus voi olla haasteellista varsinkin vanhoissa päiväkodeissa, kun ongelmana on ahtaat tilat.

Pohdin myös, miten lapset joilla on aistiyliherkkyyttä tai aistisäätelyssä haasteita kokevat avoimen oppimisympäristön. Aistisäätelyn ongelmat voivat ilmetä esimerkiksi keskittymisvaikeuksina, turhautumisena, tunteiden voimakkaana kokemisena ja vaikeutena rauhoittua. Myös sosiaalisten suhteiden solminen voi olla haastavaa. Vaikeuksia päivittäisissä toiminnoissa voi olla liittyen esimerkiksi pukemiseen ja ruokailuun. (Lasten mielenterveystalo, 2020)

Jatkotutkimuksen aiheena olisi mielenkiintoista tutkia, miten aistiyliherkkä tai aistisäätelyssä haasteita kokeva lapsi kokee tila-ajatteluun muokatun oppimisympäristön. Kuinka se voisi tukea lasta ja miten kasvattajien tulisi ottaa erityistä tukea tarvitsevat lapset huomioon kun korostetaan lapsen itsenäisyyden tukemista ja heidän omia valintojaan.

Tutkijana ja varhaiskasvattajana mieltäni ilahdutti lasten lämmin ja luottavainen suhtautuminen päiväkodin työntekijöihin. Lapset huomiovat ja muistivat jokaisen työntekijän, sekä kiinnittävät huomiota heidän positiivisiin ominaisuuksiin. Analysoidessani tutkimustuloksia ja niitä myöhemmin pohtiessani, oivalsin lasten pitävän varhaiskasvattajia tärkeinä tukijoinaan ja kannustajinaan. Kasvattajan tärkeisiin ominaisuuksiin kuuluu ymmärtää, milloin häntä tarvitaan enemmän vierellä ja milloin taas enemmänkin taustalla tukemassa.

Lasten tyytyväisyys päiväkodin yhteisöllisiin tapahtumiin ja heidän huoltajiensa osallistumiseen päiväkodin toimintaan nousi esille lasten puheissa. Lapset puhuivat yleinä omien vanhempiensa osallistumisesta päiväkodin tapahtumiin. Vanhempaintoimikunnan toiminnasta lapset puhuivat myös innokkaina, tuntien että heidän eteensä sekä päiväkodin kasvattajat että vanhemmat haluavat nähdä vaivaa ja järjestää heille kivoo juttuja.

Eräs lapsi aukaisi vanhempaintoimikunnan toimintaa tutkimuksen analyysissä hienosti: ” ---Vanhempaintoimikunta on, että kaikki auttaa toisia ja yrittää tehdä lapsille kaikkea hauskaa täällä” Lapset nauttivat yhteisistä tapahtumista ja halusivat niitä lisää. Yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä on tärkeää, ja rakentaa luottamussuhdetta puolin ja toisin. Lapsille on selvästi etu, jos he huomaavat huoltajien ja kasvattajien tulevan hyvin toimeen keskenään ja näkevän vaivaa siihen, että lapsella on hyvä ja turvallinen olla. Lapset huomaavat ja aistivat hyvän ilmapiirin ja hyvin toimivan päiväkodin toimintakulttuurin.

Tutkimusprosessini on ollut mielenkiintoinen ja antoisa. Olen iloinen, että päädyin haastattelemaan lapsia, siten sain monipuolisen ja rikkaan tutkimusaineiston. Lasten mielipiteitä ja kokemuksia oppimisympäristöstä on ollut mieltä avartavaa lukea. Monessa vaiheessa olen ihmetellyt lasten viisaita kommentteja ja ajattelua. Olen saanut arvokasta tietoa tutkiessani lasten kokemuksia oppimisympäristöstä, toimintakulttuurista ja heidän osallisuudestaan päiväkodin varhaiskasvatuksessa. Erityisesti me varhaiskasvattajat, huoltajat ja muut aikuiset saisimme ottaa oppia lasten positii-visesta ja innokkaasta suhtautumisesta muutokseen ja muihin ihmisiin.

LÄHTEET

- Costiander, K. (2020). Leikkiä varhaiskasvatuksessa. Leikkipäivä. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Haettu 27.3.2020. osoitteesta <https://leikki-paiva.fi/leikkia-varhaiskasvatuksessa/>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2003). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 6. painos. Jyväskylä: Tekijät ja vastapaino.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. (2018) Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (ss. 27-42) 5. uudistettu painos. Keuruu: PS-kustannus.
- Helenius, A., Lummelahti, L. (2018). *Varhaiskasvatus perusteita*. Helsinki: Bod-Books on Demand.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Tekijät ja Kirjayhtymä Oy.
- Jokinen, A., Juhlia, K. & Suoninen, E. (2012). *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino.
- Kempainen, H. (2018). *Oppilaiden kokemuksia oppimistilasta ja työskentelystä uudistetussa avoimessa oppimisympäristössä*. Pro gradu-tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Haettu 29.11.2019 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58237/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201805312935.pdf>
- Lasten mielenterveystalo. (2020) Aistisäätelyhäiriöt. Haettu 12.5.2020 osoitteesta https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/neuropsykiatriset_hairiot/Pages/aistisaatelyhairiot.aspx
- Lautanen, J. (2019). *Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutosprosessi henkilöstön kertomana*. Ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen opinnäytetyö. Hämeenlinnan korkeakoulukeskus. Haettu 15.2.2019 osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/209489/%22%20Opinna%cc%88yte-tyo%cc%88%202019.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Lehtinen, E. & Koivula, M. (2017) Leikki yhdistää lapsia ja aikuisia. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A., Eerola-Pennanen, P. *Valloittava Varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, ss. 177–179

Mahkonen, S. (2018) *Vuoden 2018 Varhaiskasvatustlaki*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019) Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö. Haettu 27.2.2020 osoitteesta <https://minedu.fi/varhaiskasvatustlait>

Pietilä, I. (2017) Ryhmähaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, ss.114–115.

Raittila, R., Siippainen, A. (2017) Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A., Eerola-Pennanen, P. *Valloittava Varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, ss.285–292

Raittila, R., Vuorisalo, M., Rutanen, N. (2017) Lasten haastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. ss. 312–335.

Roos, P. (2016) *Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa*. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Turja, L & Vuorisalo. (2017) Teoksessa Hujala, E. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus. ss. 45–47.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Helsinki: Tammi. Haettu 15.4.2020 osoitteesta <https://www.elliblibrary.com/reader/9789520400118>

Vaajanen, K. (2018). *Varhaiskasvatussympäristö. Tapaustutkimus päiväkotitiloista päiväkodin johtajien, lastentarhanopettajien ja arkkitehdin näkökulmasta*. Kasvatustieteiden pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen Yliopisto. Haettu 5.2.2018 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104884/1546506071.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Haettu 4.2.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Varhaiskasvatustlaki 540/2018. Haettu 13.2.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp448629632>

Välimaa, O. (2011) *Kategoriat ongelman selontekoina. Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa*. Akateeminen väitöskirja. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Haettu 1.5.2020 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66710/978-951-44-8351-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HAASTATTELURUNKO

1. Kotiryhmä ja pienryhmät

- Mihin ryhmään kuulut? Ketä muita lapsia siihen kuuluu? Keitä aikuisia siinä on?
- Kuulutko muihin ryhmiin?
- Minkälaisia ryhmiä oli ennen?
- Missä ryhmän kanssa ollaan/mitä tehdään?
- Mitä haluat kertoa ryhmistä?

2. Toimintatilat

- Mitä haluatte kertoa ruokailusta? Miten ruokailussa toimitaan?
- Miten ennen syötiin? Missä ennen syötiin?
- Miten ja missä haluaisit mieluiten syödä?
- Minkälaista ruoka on päiväkodissa?
- Miten ruoan saa lautaselle?

3. Leikit ja toiminta

- Mitä teet päiväkodissa?
- Mitä päiväkodissa tehdään?
- Miten leikki valitaan? Miten se mielestäsi pitäisi valita?
- Missä ulkoilette? Mitä ulkona tehdään?
- Missä autoleikin paikka on nyt? Mitä mieltä olet paikasta?
  - Roolileikki
  - Kotileikki
  - Askartelu/
  - Kirjasto
  - Jumppasali?

4. Kalusteet ja lelut

- Minkä näköistä päiväkodissa oli ennen? Minkä näköistä päiväkodissa on nyt?
- Muistatko vanhat pöydät ja tuolit?
- Olivatko ne erilaiset kuin nyt?
- Minkälaiset olivat vanhat pöydät ja tuolit?
- Missä leluja ja askartelutarvikkeita (sakset, liima, teippi, paperi) pidetään?
- Miten leluja ja askartelutarvikkeita käytetään?
- Minkälaisia leluja päiväkodissa on?
- Mitä haluatte kertoa leluista?
- Mistä lelut ovat tulleet päiväkotiin?
- Kuka on päättänyt mitä leluja päiväkodissa on?